

Møte tirsdag den 13. februar 2007 kl. 10

President: Thorbjørn Jagland

Dagsorden (nr. 49):

1. Utenrikspolitisk redegjørelse av utenriksministeren
2. Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til ratifikasjon av Den internasjonale avtale om tropisk tømmer, vedtatt i Genève 27. januar 2006 (Innst. S. nr. 116 (2006-2007), jf. St.prp. nr. 10 (2006-2007))
3. Innstilling fra utenrikskomiteen om gjennomføring av europapolitikken (Innst. S. nr. 115 (2006-2007), jf. St.meld. nr. 23 (2005-2006))
4. Innstilling fra utenrikskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg og Finn Martin Vallersnes om behandling av EØS-saker i Stortinget (Innst. S. nr. 114 (2006-2007), jf. Dokument nr. 8:105 (2005-2006))
5. Referat

Presidenten: Fra representanten Trine Skei Grande foreligger søknad om velferdspolisering i tiden fra og med 12. februar til og med 19. februar.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Alvild Hedstein, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Alvild Hedstein er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresidenter

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges to settepresidenter for Stortingets møter i dag og for resten av inneværende uke – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Gunn Olsen og Sigvald Oppebøen Hansen. – Andre forslag foreligger ikke, og Gunn Olsen og Sigvald Oppebøen Hansen anses enstemmig valgt som settepresidenter for inneværende ukens møter.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1

Utenrikspolitisk redegjørelse av utenriksministeren

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:03:06]: I forandringens tid kan tidsbilder synliggjøre kontrastene.

Da jeg avtjente min militærtjeneste i marinen fra 1979 til 1981, opplevde vi kald krig. Jeg husker to episoder som gjorde særlig inntrykk. Den ene var den sovjetiske invasjonen i Afghanistan. Den andre var den økte spenningen som følge av streikene ved de polske skipsverftene ved

Østersjøen. Jeg husker at den norske marinen ved begge anledninger innførte skjerpet beredskap.

I dag er Sovjetunionen historie. I nord settes ny dagsorden for samarbeid innen et så bredt virkeområde som energi, fiskeri, miljø, klima, industri, forskning og utvikling, reiseliv, utdanning, infrastruktur, arktisk landbruk, kultur, helse og justis. Vi står overfor mange muligheter. Men vi møter også utfordringer som krever gjennomtenkt kombinasjon av fasthet, kontinuitet og nytenkning.

Polens vei illustrerer Europas omforming. Polen er medlem av NATO og EU og vår partner i EØS. Sønner og døtre av gårdsdagens polske verftsarbeidere gjør i dag høyt etterspurt arbeid i Norge.

Og NATO, som ble skapt for å ivareta transatlantisk sikkerhet under den kalde krigen, står oppe i sin viktigste operasjon noensinne. Det skjer ikke i Europa. Det skjer i Afghanistan.

Den sovjetiske okkupasjonen av Afghanistan opphørte i 1989, kort tid før Sovjetunionen selv ble historie. Byrdene ble for store. Men byrdene for det afghanske folk fortsatte gjennom nye tiår med borgerkrig og lidelser. På slik grunn fikk Taliban slå rot. Herfra ble «11. september» planlagt. For første gang erklærte NATO at vi hadde en artikkel 5-situasjon – at et angrep på én alliert var å anse som et angrep på alle.

I Afghanistan møter ikke bare NATO, men hele det internasjonale samfunn i dag en stor oppgave som kombinerer mange av vår tids nøkkelutfordringer: fattigdom, svak statsstruktur, svak nasjonal økonomi, ekstremistiske opprørsgrupper, høy kriminalitet – alt sammen trusler mot et stolt og verdig folk med en rik kultur. Situasjonen setter Afghanistans folk i fare. Men den setter også trygghet i fare i våre samfunn.

Situasjonen angår oss direkte.

Det er et paradoks at konflikter som ligger langt fra våre egne grenser, som Afghanistan, Midtøsten, Sudan og Somalia, samtidig griper mer direkte inn i våre egne samfunn enn den kalde krigens anspente situasjon gjorde gjennom 40 år.

Den kalde krigen er historie, først og fremst fordi man i øst og vest – og ikke minst i Washington – valgte å gjøre dialogen til hovedredskap. Dialog, basert på fasthet og styrke, også militært, utgjorde en engasjementspolitikk som bidro til åpningen mot Kina, inngåelse av historiske nedrustningsavtaler og demokratiske gjennombrudd i Sentral- og Øst-Europa. Ja, Europa viste jo på mange måter selv vei med Willy Brandts østpolitikk på 1960-tallet og etableringen av KSSE og senere OSSE.

I dag mangler verden en definerende orden. Grenser er ikke ugjenomtregelige, og begrepet avskrekking har ikke den samme mening. Løsningen av konflikten setter krav til et komplisert samspill av en rekke virkemidler.

Det rekker ikke med overdreven tro på hva militære maktmidler alene kan utrette. Det er behov for å finne tilbake til engasjementspolitikken for å mestre dette samspillet.

I denne redegjørelsen har jeg valgt å legge hovedvekt på utfordringene knyttet til henholdsvis Afghanistan, Midtøsten og nordområdene. Her møter vi sentrale ut-

fordringer som samtidig berører hvordan vi innretter utenrikspolitikken på mange nye områder – som innen energi og klima.

Når det gjelder EØS og Norges forhold til Europa, vil debatten senere i dag gi tid til en fordypning, så jeg går ikke mer inn på det i redegjørelsen. La meg her kort understreke at vi nå er i en forhandlingsprosess om å utvide også EØS-området. Forhandlingene er ikke ferdige, men vårt mål er å få politisk enighet om de utestående spørsmålene så snart som mulig. Norge skal bidra til å skape et solidarisk og trygt Europa.

Jeg viser for øvrig til brev til statsministeren fra opposisjonens ledere vedrørende status for arbeidet med tjenestedirektivet. Det er satt frist til 22. februar i år med å gi høringsuttalelser til direktivteksten. Regjeringen vil oppsummere høringsuttalelsene og deretter komme tilbake til Stortinget med sin vurdering på egnet måte.

Når det gjelder WTO-forhandlingene, er det i substans lite nytt å melde siden vår debatt her i salen rett før jul, bortsett fra tydelige politiske signaler om å komme i gang igjen med forhandlingene. Norge støtter at dette skjer, og Regjeringen vil holde kontakt med Stortingets organer etter hvert som forhandlingene utvikler seg.

Under mitt besøk i Afghanistan i januar formulerte en av landets ministre det slik: Afghanistan er ikke et samfunn som kommer ut av konflikt. Det er et samfunn som har opplevd katastrofe, og hvor konfliktene ennå ikke er avsluttet.

Oppgaven i dag handler om å gi Afghanistan mulighet til forsoning, fred og utvikling. Oppgaven handler om å bygge opp et land som ikke lenger er et arnested for terrorisme, et land som sender nye «masseødelegelsesvåpen» i form av en gigantisk heroineksport, over lange avstander, inn i våre egne samfunn.

Av disse grunnene er Afghanistan i dag vårt viktigste militære satsingsområde og av de største mottakere av norsk sivil bistand – ikke bare for Norge, men også for NATO, vår egen sikkerhetsallianse og våre egne allierte og en lang rekke partnere, herunder våre nordiske naboer. Sammen har vi ansvar for at denne operasjonen lykkes.

ISAF må nå videreutvikle sin strategi for å møte nye anslag inne i Afghanistan. Samtidig kreves et langt større fokus på å hindre infiltrasjon fra grenseområdene mellom Afghanistan og Pakistan. Den pakistanske regjering må få sterkere kontroll over gruppene som opererer fra disse grensetraktene.

Dette understreker at konflikten i Afghanistan, i tillegg til den internasjonale dimensjonen, også har en regional side. Det er viktig at alle landene i regionen engasjeres på en positiv måte – noe vi tar opp i bilaterale samtaler. Men først og fremst er det afghanerne selv som må sørge for et godt og balansert forhold til landene i regionen.

Afghanske ledere gav meg klar beskjed når det gjaldt den militære siden: Det viktigste er ikke hvor mange ISAF-soldater som kommer til Afghanistan, men hva det internasjonale samfunnet kan gjøre for å trene og utstyre landets egne styrker.

Det kreves mer omfattende opplæring av den regulære afghanske hæren og av den afghanske politistyrken. Ut-

fordringen fra Taliban og andre motstandsgrupper bør så langt som mulig møtes med et tilsvar som har et afghansk ansikt. Jo raskere afghanere selv kan settes i stand til å møte utfordringene, jo mer effektivt kan disse gruppene bekjempes. Det er viktig at den afghanske befolkningen kan se at de sentrale og regionale myndigheter kan gi dem trygghet, lov og orden – ja, rammene for utvikling.

Bildet av den brannskadde afghanske jenta Narouz, som nå får kyndig behandling ved Haukeland sykehus, kan også være et bilde på dagens Afghanistan, og et symbol på håp – ja, hennes navn betyr «ny dag». Uten hjelp ville hun ikke ha overlevd. Ved vår hjelp redder hun livet. Vi igangsetter nå et prosjekt for å forebygge slike ulykker og styrke landets helsevesen på dette området. Innen utgangen av måneden er Narouz og faren tilbake i Faryab-provinsen. Men så er det bare ved familiens og landsbyens hjelp at hun skal leve sitt liv videre.

Det er nødvendig at de som vil Afghanistan vel, tar inn over seg at den militære innfallsvinkelen ikke kan være den ledende for å møte landets utfordringer. Og la meg understreke: Det er de militære på alle nivåer med ansvar ute i felten som vektlegger nettopp dette perspektivet.

Dette perspektivet lå til grunn for Regjeringens beslutning om å trekke Norge ut av Operation Enduring Freedom – med sin terrorbekjempelse som mandat – for i stedet å satse fullt på deltakelse i ISAF-styrken med sitt mandat om sikkerhet, stabilitet og utvikling i landet.

Det nytter lite å nedkjempe motstand dersom befolkningen ikke har utsikter til utvikling, godt styresett, virkelige menneskerettigheter og klima for forsoning. Befolkningen må tro på og se en varig endring til det bedre.

Og like viktig: Det vi bidrar til – gjennom militært nærvær og gjennom sivil innsats, bl.a. den innsatsen som gjøres av frivillige organisasjoner – må afghanere selv kunne bære videre. Lykkes ikke dette, vil den lokale befolkningen lett vende seg mot internasjonale styrker og se på dem – på oss – som okkuperanter og kilde til uro.

NATO har militær evne og kapasitet til å lykkes militært. Nå må vi mobilisere kunnskapen til å lykkes med gjenoppbyggingsarbeidet.

Vi har over 50 års bistandserfaring å trekke på. Vi vet om betydningen av god koordinering, om å gi hjelp på en måte som svarer til lokale behov, som oppnår lokalt eierskap, og om betydningen av å bistå på en måte som mottakerne har kapasitet til å håndtere.

Knappt noe sted ser vi tydeligere at utenriks- og sikkerhetspolitikken er sektorovergripende. Dette er ikke en oppgave for NATO alene. Derfor tok Norge initiativ til at NATO inviterte FN, EU, Verdensbanken og andre ledende institusjoner til å delta i diskusjonene nå under forrige måneds utenriksministermøte i NATO.

Det er i dag langt større enighet enn bare for noen måneder siden om at ulike virkemidler må ses i sammenheng, at en riktigere balanse mellom sivile og militære virkemidler er nødvendig, og at den sivile innsatsen ikke har vært stor nok – og kanskje enda viktigere: ikke effektiv nok.

NATO-toppmøtet i Riga bekreftet at dette er den riktige vei framover, og utenriksministermøtet i januar og for-

svarsministermøtet i forrige uke i Sevilla pekte videre i riktig retning. Det er interessant – og gledelig – at den amerikanske utenriksministeren under NATO-møtet i januar tok til orde for en ny strategi overfor Afghanistan, med større vekt på de sivile delene av innsatsen.

Dette gjenspeiler den holdning vi fra norske side har inntatt, og som er reflektert i tidligere debatter i denne sal og i Stortingets organer, og i initiativer Norge har tatt i NATO og FN.

Totalbildet av den internasjonale innsatsen i Afghanistan er dermed annerledes enn det var ved årsskiftet. Det er gledelig.

Regjeringen mener at en riktig innrettet internasjonal innsats kan bidra til varig og stabil fred. Norge vil trappe opp den sivile bistanden til Afghanistan til om lag 450 mill. kr som måltall for 2007, og det gjør landet til den nest største mottaker av norske bistandsmidler, etter Det palestinske området.

Militært har Norge i dag om lag 550 kvinner og menn i utfordrende tjeneste i landet. Vi er stolte av deres innsats. En motivert og dyktig kontingent soldater og offiserer viser en opptreden som er gjennomtenkt og vel utført. I tillegg kommer alle nordmenn som arbeider i de humanitære organisasjonene, med sine mandater som er humanitære, og som ikke skal blandes med de militære.

Norge skal videreføre sitt militære engasjement. Vårt hovedfokus vil fortsatt ligge i nord. Det er et viktig poeng at våre enheter opparbeider seg god lokal kunnskap for å løse sine oppdrag. Utover dette har vi ikke satt begrensninger for bruken av den norske kontingenten i Mazar-i-Sharif som innsatsstyrke.

Samtidig er det avgjørende at institusjonene i Kabul slår rot og får utvikle sin rekkevidde. Kabul er hovedstad og inngangsport. Fra 1. april i år vil norske mannskaper overta driften av Kabuls internasjonale flyplass – selve livsnerven.

Sikkerhetsutfordringen i Afghanistan er reell. Anslagene fra Taliban i fjor sommer og høst var tidvis dramatiske. Det kreves fortsatt militært nærvær og årvåkenhet i hele landet. Man må forvente at Taliban og andre opprørsgrupper fortsatt vil være aktive. Motstanden fra Taliban vil på ny kunne komme til uttrykk når vinteren er over. Det er ikke gitt at offensiven fra 2006 vil gjenta seg, men ISAF er forberedt og godt rustet.

Norge mottok 5. februar i år en konkret anmodning fra NATOs øverstkommanderende om å stille med ytterligere militære bidrag i form av Hercules transportfly, F-16 jagerfly eller en spesialstyrkeavdeling.

Regjeringen har vurdert henvendelsen nøye ut fra hva vi allerede bidrar med, situasjonen på bakken, de mål det internasjonale samfunn ønsker å forfølge når det gjelder sivil utvikling, og våre gjeldende ledige kapasiteter.

På dette grunnlag har vi kommet til at vi vil imøtekomme NATOs anmodning ved å stille en spesialstyrkeavdeling til disposisjon for Kabul-regionen, der ISAF har udekket behov. Dette bidraget vil med andre ord komme i tillegg til våre bidrag i nord og vårt kommende ansvar for driften av den internasjonale flyplassen i Kabul.

Spesialstyrkebidraget vil være i tråd med NATOs ønsker, og vil være viktig for å kunne forsvare og bevare stabiliteten i hovedstaden og dermed beskytte – i tillegg til sivilbefolkningen – både regjeringen, de offentlige institusjoner og det internasjonale samfunn i deres virksomhet. Dermed vil det også støtte opp om det arbeid Norge for øvrig legger ned i Kabul militært, med lederansvaret for driften av flyplassen, og sivilt, med all den innsatsen jeg har vist til.

En norsk spesialstyrkeavdeling i Kabul vil på denne måten bidra til å sikre og understøtte den mer helhetlige og balanserte strategien som det nå er så viktig å utvikle. Avdelingen vil bli stasjonert i Kabul-regionen og ikke i noen annen del av landet, herunder i sør. I forbindelse med tilbakemeldingen til NATO vil vi gjøre det klart at Norge med dette ikke vil komme med ytterligere militære bidrag i 2007 utover det som nå er gjort kjent.

Det militære bidraget må formes slik at det åpner for et større rom for politiske prosesser. Forsoningsarbeidet er en slik sentral politisk prosess. Vi legger avgjørende vekt på forsoningsoppgaven som den afghanske regjeringen står overfor. President Karzai og regjeringsmedlemmer understreker behovet for å skape langt sterkere bånd mellom demokratisk valgte institusjoner i Kabul, i første rekke presidenten, og de mer tradisjonelle maktstrukturene på landsbygda. Vi vil bidra til å legge til rette for dette arbeidet.

I samarbeid med afghanske myndigheter skal vi utforme et omfattende program for å fremme en mer langsiktig rekruttering til offentlig administrasjon. Siktemålet er å bringe studenter fra hele landet sammen, med særlig vekt på de vanskeligst stilte provinsene. Styrking av kvinners stilling vil stå sentralt. Dersom vi lykkes i dette arbeidet, vil vi både kunne stimulere til sterkere bånd mellom Kabul og ulike deler av landet og samtidig skape en administrasjon hvor kvinner på sikt kan delta fullt ut.

Dette prosjektet inngår i en bredere pakke for norsk bistand til kapasitetsbygging og statsbygging. Norge vil bidra til at et eget institutt for offentlig ansatte snarest kan komme i gang med opplæringen. Samtidig er Norge den første bidragsyter til et prosjekt for å styrke kompetansen i lokal forvaltning.

Vi innleder også et arbeid med å bistå afghanske energimyndigheter for å bidra til utviklingen av et rammeverk for gassressursene i landet. Vi støtter også oppbygging av afghanske sikkerhetsstyrker. Norge har nå ni politirådgivere og fem jurister i landet, og vi forbereder en økning av antallet rådgivere. I tillegg videreføres den omfattende innsatsen på områder vi allerede er tungt inne i, som utdanning og landsbygduitvikling.

FN er i dag for svakt satt opp til å spille en ledende rolle i den internasjonale samordningen i Afghanistan. Dette ønsker vi nå å bedre, bl.a. ved å styrke FN-operasjonen UNAMA med en rekke nye stillinger på det humanitære området, særlig i provinsene.

Hvorfor går jeg så pass detaljert inn i alt dette? Det er fordi utviklingen i Afghanistan er av stor betydning i seg selv, fordi perspektivene er prinsipielle, og fordi virkemidlene har en så tydelig gyldighet for andre situasjoner,

for vår tids utenrikspolitikk, og ikke minst for vår egen og våre alliertes evne til å gjøre oss gjeldende i å løse vår tids konflikter.

Innsatsen illustrerer hvordan vi helhetlig må bistå også i andre land. Godt styresett, menneskerettigheter, forsoning, sikkerhetsreform, oppbygging av kompetanse og kapasitet på en lang rekke områder – som utdanning, helse, sysselsetting, humanitær innsats – alt dette er nødvendig for å bistå skjøre stater.

I for lang tid har det vært overdreven tro på hva militærmakt kan utrette i vår verden. Et tungt militært fokus kan bli selvforsterkende ved at løsningene på nye utfordringer altfor raskt vurderes i et militært perspektiv. Katastrofen i Irak bærer bud om dette.

Gradvis må det komme en endring. Her må FN stå sentralt, ikke minst gjennom en understreking av at all militær maktbruk må hjemles i FN-pakten, men også ved at FN anvendes som den samordnende instansen som kan trekke de andre dimensjonene inn – politiske løsninger, humanitær hjelp og gjenoppbygging. Her vil det videre arbeidet i den nylig etablerte fredsbyggingskommisjonen bli av stor betydning, og Norge vil følge opp aktivt.

Afghanistan har kjennetegn som preger også andre kritiske konfliktområder, og utfordringen er denne: Hvordan møter vi land med særdeles svake statsstrukturer, samfunn hvor opprørsgrupper baserer sin virksomhet på det de ser på som en kamp mot det som kalles den vestlige verden og vestlige verdier?

Vi opplever at flere av konfliktene i en vidstrakt region gir næring til hverandre og har negative ringvirkninger. Det synes å gå et sammenhengende belte av relaterte enkeltkonflikter fra Afghanistan, gjennom Midtøsten til Det afrikanske horn og den omfattende humanitære katastrofen i Darfur i Sudan. Ja, det går en linje fra Kabul til Khartoum.

Den brede Midtøsten-regionen preges av slike sammenvevde konflikter, økt spenning langs etniske og religiøse skillelinjer og rivaliserende regionale stormakter. Det viser behovet for en regional tilnærming, koblet med en bred, inkluderende politisk prosess. De som går i bresjen for slike politiske prosesser, må få vår støtte. I et slikt lys gir Regjeringen sin støtte til sist torsdags enighet i Mekka om å danne en palestinsk samlingsregjering.

Regjeringen har i flere måneder aktivt støttet opp om president Abbas' bestrebelse for å trekke Hamas inn i et regjeringssamarbeid som reflekterer grunnleggende normer for internasjonalt samarbeid og de prinsipper den såkalte Kvartetten har etablert – anerkjennelse av inngåtte avtaler, avståelse fra vold og anerkjennelse av staten Israel.

Hamas har gjennom avtalen i Mekka uten reservasjon forpliktet seg til de avtaler PLO har inngått med Israel på vegne av det palestinske folk. Til grunn for disse avtalene – deriblant Oslo-avtalene – ligger palestinerne anerkjennelse av staten Israel, den gjensidige anerkjennelsen, og valget av forhandlinger framfor vold i avviklingen av den israelske okkupasjonen.

Samlingsregjeringen er ikke på plass ennå. Den skal etableres, det skal bli endelig enighet om regjeringens

sammensetning, og prinsippene fra Mekka må inn i regjeringsplattformen. Men vi ønsker å sende det signalet at dersom dette kommer på plass, åpnes veien for normale politiske og økonomiske forbindelser med de palestinske selvstyremyndighetene.

Det er vår vurdering at det president Abbas nå har fått til, er det beste vi kan håpe på. Alternativet til palestinsk samling er borgerkrig, oppløsning og ny ekstremisme på palestinsk side. Det ødelegger for palestinere. Men det er også å anse som en sikkerhetstrussel mot Israel og en blokkering mot en gjenopptakelse av forhandlinger mellom palestinere og israelere.

Nå trenger denne skjøre prosessen støtte. Norge har gjennom sin erfaring, sine nettverk og sin tilgang til alle parter mulighet til å bidra. Det er det vi nå gjør og akter å fortsette med.

Regjeringen vil gi spesiell honnør til Saudi-Arabia, Egypt, Jordan, Syria og Den arabiske liga for deres rolle i å få til en samlingsregjering. Denne regionale samlingen for å forhindre total palestinsk oppløsning og borgerkrig demonstrerer ansvar og vilje til å håndtere store politiske utfordringer i egen region.

Nå må det internasjonale samfunn bygge videre på det som er oppnådd, og støtte det for å få i gang igjen en prosess og forhandlinger mellom Israel og palestinerne som kan ta for seg de såkalte sluttstatusspørsmål, som kan sikre opprettelsen av en levedyktig palestinsk stat som kan leve side om side med Israel innenfor internasjonalt anerkjente og sikre grenser.

Samtidig ligger våre krav til Israel fast: Som den sterke part må det vises åpenhet for reelle forhandlinger. Ulovlige bosettinger må opphøre. Vi tar avstand fra separasjonsmuren, og vi krever at Israel ettergir beslaglagte midler fra palestinsk vareomsetning og letter muligheten for grensepassering.

Hver konflikt i verden har sin egen karakter, sitt særlige opphav og innhold. I Midtøsten henger konfliktene sterkere sammen enn på lenge – Israel-Palestina, Israel-Syria, Israel-Libanon og den skjøre politiske balansen i Libanon. Irans økende rolle som regional makt og aktør er et dominerende trekk. Derfor må perspektivet om en regional fredskonferanse holdes ved like. Parter må trekkes med og ansvarliggjøres. Vi vil bygge videre på det norskspanske initiativet i forrige måned hvor vi markerte at det er gått 15 år siden Midtøsten-konferansen i Madrid.

Den største faren i Midtøsten ligger i dag i situasjonen i Irak. Faren for at situasjonen i landet utløser ytterligere konflikt i naboerområder er betydelig. Et Irak som kolliderer, vil kunne skape et farlig tomrom og trekke regionale stormakter inn i situasjonen på en uforutsigbar måte. Løsningen må finnes internt i Irak. Men regionens aktører må trekkes med. Irak kan vanskelig bli mer stabilt av at Syria og Iran blir isolert og mer ustabile.

De konkrete konfliktområder jeg nå har snakket om, har noen viktige fellesnevne.

For det første: betydningen av statlige strukturer – og den store kilden til ustabilitet når disse mangler.

For det andre: behovet for å skape dialog både internt i land og over grenser, og betydningen av å føre en engasje-

mentspolitikk som kombinerer fasthet med evne og vilje til å trekke stater og politiske, sosiale og religiøse grupper inn i politiske prosesser – og ikke ha dem stående på utsiden.

En tredje fellesnevner er at disse konfliktene angår oss. De har betydning for vår egen trygghet og velferd – ikke bare fordi det involverer oss som medmennesker når vi opplever urett og lidelse hos andre, men fordi vi trenger fred og sikkerhet der ute om vi skal ha det trygt her hjemme. Samtidig er det et paradoks at nettopp uttrykk som «her hjemme» og «langt borte» knapt finnes i et globalt politisk perspektiv.

Derfor har Norges rolle som fredsnasjon en så tydelig plass i vår regjeringsplattform. Våre bidrag til å forebygge, dempe og løse konflikter styrkes. Vi kan ikke engasjere oss over evne, men Norge har fortrinn og erfaring, og vi har bygget opp kompetanse som vi er rede til å bruke.

Jeg verdsetter den offentlige debatten vårt fredsendasjement gir opphav til. Mye er nybrottsarbeid, og vi ønsker kritiske blikk velkommen. Vi må være realistiske og ikke ha illusjoner. Utfordringene vi står overfor i fredsarbeidet, er store. Samtidig må vi i utenrikspolitikken ha visjoner og idealer, gripe mulighetene – og evne å se disse i bredere sammenheng – og samtidig bli dyktigere til å ta tak i dem.

Fellesnevneren i dag – den fjerde som jeg vil nevne – er engasjement. Isolasjon og boikott som utenrikspolitisk virkemiddel blir mindre og mindre anvendbart. Konflikter kan ikke isoleres, de har snarere en tendens til å spre seg – hvis vi ikke engasjerer oss.

Vi har i dag et bilde av økt konfliktstoff og spenninger mellom den såkalt vestlige verden og den muslimske. Det finnes ekstreme, polariserende og destruktive krefter som får mye oppmerksomhet, men det finnes også andre krefter – og de er trolig i flertall – som bygger brohoder. Brobyggerne må vi støtte.

Stater og grupper, det være seg religiøse, nasjonale eller politiske ekstremister, som bruker terror og river ned broer, må møtes med fasthet. Stater har rett og plikt til å forsvare seg, men hvordan vi som stater forsvarer oss, er avgjørende. Igjen handler det om langt mer enn militær evne. Bare gjennom å svekke rekrutteringen til ekstremistiske grupper vil vi – som stater – kunne vinne over tid ved å fravriste ekstremismen nye rekrutter.

Militære virkemidler er her nødvendige, men kan også virke destruktive dersom de tar vilkårlige liv, oppfattes som invaderende, og bidrar til å drive nye mennesker over i ekstremismens favntak. Også en politisk og økonomisk strategi kreves. I tillegg til stater er nå politiske, sosiale og religiøse grupper viktige aktører. Vi kan ikke definere dem bort.

Det er grunn til å føle uro over at så mange andre dagsordener kommer i skyggen av flomlyset på terror.

Det gjelder nedrustningsarbeidet, som må ses i sammenheng med arbeidet med ikke-spredning. Det gjelder demokratarbeidet, som handler om støtte til det sivile samfunn, bred deltakelse og bygging av demokratiske institusjoner. Det gjelder menneskerettighetsarbeidet, som må drives videre – vårt vern om menneskeverdet, kampen

mot dødsstraff, kamp for barns og kvinners rettigheter – i vårt aktive engasjement i FN, Europarådet, OSSE og andre multilaterale institusjoner. Utviklingen globalt krever mer oppmerksomhet om slike dimensjoner – ikke mindre.

Om vel to måneder skal NATOs utenriksministere møtes her i Oslo. Det er første gang siden 1992. I tillegg til Afghanistan vil Kosovo være et helt sentralt tema. Også på Vest-Balkan ser vi spor av kjennetegn fra konfliktene jeg har nevnt: spenninger av kulturell og religiøs karakter, skjøre strukturer etter krig og konflikt, og grupper som må trekkes med i politiske prosesser.

Norge støtter det arbeidet som FNs spesialutsending Martti Ahtisaari nå nedlegger. Det er to uker siden han la sitt forslag fram for partene. Han vil nå ha konsultasjoner med dem, før han legger sitt endelige forslag fram for FNs sikkerhetsråd. Deretter er det viktig at rådet kan vedta en resolusjon som reflekterer forslaget, og at partene gjør sitt for at løsningen kan bli omsatt i praksis.

Avtalen om Kosovos status må ivareta minoritetenes stilling og interesser. Målet må være at hele Kosovos befolkning kan ivareta sin egen sikkerhet og bestemme retningen for egen politisk utvikling. Det fordrer at vi bidrar til å legge forholdene til rette for langsiktig økonomisk vekst og institusjonelle reformer. Men det fordrer også at befolkningen og dens ledere viser vilje til forsoning og tar klart avstand fra bruk av vold.

Så til våre nærområder. Når det er snakk om Norges interesser i tradisjonell forstand, kan vi slå fast at mange av våre viktigste interesser ivaretas i våre nære omgivelser i nord. Her har vi store naturressurser og viktige partnere og allierte, store havområder og grenser – mot internasjonalt farvann og mot store og små nabostater. I nord legges mye av grunnlaget for sikkerhet, velferd og utvikling i Norge, nå og i framtiden. Nordområdene er derfor Regjeringens viktigste utenrikspolitiske satsingsområde.

Norge skal være til å kjenne igjen i nordområdene. Nærvær, aktivitet og kunnskap er nøkkelord for vår satsing. Regjeringens nordområdestrategi, som ble lagt fram i Tromsø 1. desember i fjor, gir en samlet oversikt over satsinger og ambisjoner. Budsjettet for bevilgninger til tiltak i nordområdene har økt med 270 mill. kr. Oppfølgingen av strategien vil stå høyt på Regjeringens dagsorden. Dette er ikke en satsing bare for kommende år eller stortingsperiode – det er en satsing med et generasjonsperspektiv. Regjeringen vil være en pådriver og tilrettelegger, der vårt mål er å invitere private og offentlige aktører, norske og internasjonale, til å delta.

En viktig side ved vår nordområdepolitikk er å ivareta våre plikter, våre rettigheter og vårt ansvar som kyststat. Deler av dette arbeidet, som vi bruker mye tid på, vies ofte ikke mye oppmerksomhet i offentligheten, men hører så avgjort med og fortjener omtale.

Et avgjørende utgangspunkt er å forankre Norges politikk innenfor gjeldende og respekterte rettslige rammer. I de politiske forhold til andre land gir en slik forankring over tid forutsigbarhet og trekker klare linjer i norsk myndighetsutøvelse som også andre land kan forholde seg til. Slik tydelighet er ikke minst viktig når flere land melder seg med både interesse og interesser for nordområdenes

muligheter. I fjor kom Norge til enighet om grensen for kontinentalsokkel og 200-milssoner i det store havområdet mellom Svalbard og Grønland. Og vi kom til enighet med Island og Danmark/Færøyene om hvordan grenselinjene skal trekkes for kontinentalsokkelen utenfor 200 nautiske mil i det såkalte Smutthavet i Norskehavet. Dette har stor betydning. Det betyr at alle vesentlige uavklarte grenser i vestlige havområder nå er avklart.

Vi prioriterer drøftelsene med Russland om avgrensningen av kontinentalsokkel og soner i Barentshavet. En løsning vil komme begge land til gode og utløse et betydelig potensial for samarbeid, ikke minst på petroleumsektoren, innenfor det som i dag er kjent som omstridt område. Prosessen bringes stadig små, men ikke uvesentlige, skritt videre.

Begge parter bestreber seg på å finne en helhetlig løsning på avgrensningsspørsmålet som ivaretar viktige interesser innenfor fiskeri og energi. Samtidig legger vi vekt på at en samlet avtaleløsning må oppfattes som rett og rimelig ut fra havrettens kriterier. Også her har havrettens utvikling bidratt til en stadig større klargjøring av hvilke forhold som skal tillegges vekt. For å oppfylle våre forpliktelser etter havretten la Norge i fjor høst fram data for kontinentalsokkelens yttergrense. Dataene viser at Norge kan dokumentere en kontinentalsokkel på om lag 250 000 km² i nordområdene, i områder utenfor 200-milsgrensen. Kommisjonen for kontinentalsokkelens yttergrense, som er et vitenskapelig og teknisk ekspertorgan som driver en regelbasert kontroll av holdbarheten til kyststatens data og beregninger, vil nå med det første starte behandlingen av vår dokumentasjon og gi grunnlaget for den endelige avklaring av hvor langt ut mot de store havdyp norsk kontinentalsokkel strekker seg.

Jeg vil også framheve fempartsavtalen for forvaltningen av norsk vårgytende sild, som ble inngått 18. januar i år. Den sikrer Norge en rettmessig større andel av denne viktige bestanden. Det er av stor betydning både for vår egen næring og ut fra bredere prinsipielle hensyn at avtalen i større grad gjenspeiler sildens sonetilhørighet enn det som var tilfellet tidligere.

Jeg vil understreke at denne avtalen også har bidratt til å trygge forvaltningen av alle fiskebestander i våre havområder, som også vandrer i de internasjonale farvann Smutthullet og Smutthavet. Det finnes nå avtaler for alle bestander. Dette er viktig for en ansvarlig ressursforvaltning av de levende ressurser i samsvar med prinsippene i FN-avtalen om fiske på det åpne hav. Det er et viktig utgangspunkt for arbeidet mot ulovlig, uregulert og urapportert fiske og annen miljøkriminalitet til havs, som er blant våre mest alvorlige utfordringer i våre nære områder. Her spiller også Forsvaret og Kystvakten en viktig rolle, gjennom sin evne til kontinuitet, kontinuerlig overvåking og myndighetsutøvelse.

Forskning, utdanning og kompetanse er nøkkelen i nord. Det skal være Norges kjennemerke at vi viderefører en kunnskapsbasert forvaltning basert på førevar-tilnærming i våre havområder. Forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten skriver seg inn i denne tradisjonen.

Forholdet til Russland er den sentrale bilaterale dimensjonen ved nordområdepolitikken. Politikken overfor Russland er interessebasert og samarbeidsorientert, pragmatisk og preget av fasthet. Flere av utfordringene i nord, som innen miljø, redning og beredskap og ressursforvaltning, kan bare løses med russisk engasjement og norsk-russisk samarbeid. Samtidig skal dialogen med Russland være åpen og tydelig når det gjelder vårt syn på rettsstatsprinsipper, menneskerettigheter og politiske rettigheter. Det er nødvendig i en tid da det er urovekkende tegn til autoritære tendenser og vanskeligere kår for pressen og frivillige organisasjoner. Det sier vi fra om.

Det er gjort store skritt framover i samarbeidet i nord, gjennom åpnere grenser, Barentssamarbeidets mange initiativ i regionen, et økende antall samarbeidsprosjekter – ikke minst innen forskning og utdanning – og stadig økende folk-til-folk-kontakter. Det oppstår tidvis komplikasjoner, som for eksporten av norsk fisk, der vi fortsatt har mange utfordringer og har erfart at det er nødvendig med innsats og tålmodighet for å finne løsninger.

Nå ønsker vi å gå videre i nord. Vi ønsker en dialog med Russland om fordypet samarbeid på begge sider av grensen for å møte de mulighetene framtidig petroleumsvirksomhet i Barentshavet kan gi for landbasert virksomhet. I dag er dette en kyststripe med en infrastruktur for en helt annen tid. I løpet av våren vil vi presentere tanker for hvordan vi kan utvikle et samarbeid i denne regionen, der så mye kan bli forandret i årene som kommer.

Energi er en sentral drivkraft for aktivitetene i nordområdene. Norge og Russland deler ansvaret for å utvikle mulighetene på en forsvarlig og bærekraftig måte. Petroleumsprosjekter som Snøhvit og Sjøtokman illustrerer utfordringene for virksomhet og samarbeid i Barentshavet.

Og igjen: Tålmodighet og langsiktighet er viktig, for myndigheter og for selskaper.

Energispørsmål har fått en utenrikspolitisk dimensjon ved at energiforsyning og energisikkerhet nå står sentralt i internasjonale forbindelser. Samtidig blir miljødimensjonen ved energipolitikken stadig viktigere. Olje og gass står for en stor del av utslippene av klimagasser. I nordområdene ser vi raskest virkningene av de globale klimændringene. Bildet av reduserte ismasser er talende. God klimapolitikk er også fornuftig energisikkerhetspolitikk.

Hva innebærer disse utviklingstrekkene i nord for Norge? Jeg vil legge vekt på tre dimensjoner.

For det første: økt internasjonal oppmerksomhet om utviklingen på norsk sokkel. Selv om gigantfunnenes tid skulle være forbi, vil kombinasjonen av betydelige olje- og gassressurser, pålitelighet og forutsigbarhet gjøre Norge til en ettertraktet partner for europeiske importland. Oppmerksomheten om våre havområder vil vedvare – eller øke.

For det andre: økt internasjonal interesse for miljøløsningene og de teknologiske nyvinningene på norsk sokkel og innen norsk petroleumindustri. Det faktum at norsk sokkel framstår som verdens mest energieffektive og miljøvennlige, er viktig for importland som ønsker en progressiv klimapolitikk.

For det tredje: økt behov for at produsentland og konsumentland fører en tett og god dialog. I et gjensidig avhengighetsforhold søker produsentland sikkerhet for sine leveranser, mens konsumentland søker sikre forsyninger. Åpenhet og transparens er nødvendig for velfungerende globale energimarkeder.

Åpenhet om inntektsstrømmene fra utvinning av olje, gass og mineraler bidrar dessuten til utvikling og stabilitet. Gjennom støtte til Extractive Industries Transparency Initiative, EITI, og opprettelse av et sekretariat for dette initiativet i Oslo yter vi et viktig bidrag.

For å oppsumere: Norge har betydelige interesser å ivareta i det store feltet der utenrikspolitikk, energipolitikk og klimapolitikk møtes. Utviklingen av Norge som energinasjon, betydningen av kunnskap og forskning på disse sentrale områdene, ikke minst i nord, og klimaspørsmålenes helt nødvendige plass – alt dette skaper et endret bilde av Norge i forhold til for 10–20 år siden. Vår personlighet som stat er i forandring.

Vår gasseksport til Europa kan øke med om lag 50 pst. fram mot 2012 og bringe oss på nivå med Russlands eksport til Europa. Til høsten begynner gasseksporten fra Snøhvit til USA. Vi sitter på store ressurser – olje og gass – men vi har også teknologi og kunnskap som kan bli avgjørende globale bidrag til å møte klimautfordringene.

Vår energinæring hevder seg med tyngde i nye markeder, i land der vi ikke nødvendigvis har lange handelstradisjoner, mange av dem land i utvikling, og mange av dem land med politiske regimer som er sterkt forskjellige fra våre.

Summen av dette får betydning for ivaretakelsen av norske interesser. Norsk praksis for omsetting av olje og gass endres ikke som følge av dette. Vi vektlegger forutsigbarhet som følger av klare rammebetingelser. Vi vil utøve vår rolle som stor leverandør av olje og gass gjennom kommersielle aktører til markedsvilkår. Vi skal videreføre forretningsmessige og kommersielle muligheter tuftet på demokratisk fastsatte og bærekraftige betingelser.

Samtidig må vi evne å se en helhet der energi og klima blir sentrale dimensjoner, ikke minst i nordområdesatsingen. Derfor styrker forvaltningen og Utenriksdepartementet kapasiteten på dette området. Vi må også holde fast ved at en nordområdepolitikk handler om landbasert virksomhet, om vilkårene for arktisk landbruk og om genetiske ressurser.

Utenrikspolitiske rammebetingelser er i endring og omforming, og vi må spørre oss selv: Evner vi i tilstrekkelig grad å ta disse forandringene inn over oss?

Norsk alliansetilknypning endrer innhold under fraværet av kald krig. Sammen med våre allierte møter vi nye sikkerhetsutfordringer. Internasjonale allianser og institusjoner er i bevegelse, og asiatiske stormakter som Kina og India trer raskt og tungt inn på den internasjonale scene med rettmessig selvtilit.

Europa er utvidet og blir gradvis sterkere integrert, tydeligere fokusert, men med krevende oppgaver knyttet til egen fordypning og videre utvidelse av EU, bl.a. mot Tyrkia. USA har som supermakt inntatt en annen rolle enn

under den kalde krigen. Kampen mot internasjonal terrorisme har skapt nye allianser og nye skillelinjer.

En dimensjon som religion og utenrikspolitikk – religionsutøvelse som portvokter eller fredsbygger – blir tydeligere og tydeligere, og med dette spørsmål knyttet til identitet, trosfrihet, ytringsfrihet, diskriminering og toleranse. Utenriksdepartementet bygger nå ut kontaktnettet mot religiøse organisasjoner og ledere i Norge og i utlandet. Dessuten styrkes arbeidet med kultur-, identitets- og omdømmedimensjonen i norsk utenrikspolitikk.

Vi har fått til en bred dialog om samfunnsansvar med næringsliv, frivillige organisasjoner og kunnskapsmiljøer. Her vektlegges menneskerettigheter, miljø og antikorrupsjon. En internasjonal konferanse om samfunnsansvar i neste måned i Oslo er et eksempel på styrket samarbeid på disse områdene med norsk næringsliv.

Så er det et internasjonalt utviklingstrekk av spesiell betydning for Norge. Multilateralismen, slik vi har kjent den med etableringen av FN og Bretton Woods-institusjonene etter den annen verdenskrig, antar nye former, får flere aktører, nye allianser og andre nettverk.

En FN-ledet verdensorden med multilateral forankring og forutsigbarhet er av spesiell betydning for Norge. Regjeringen bidrar – ikke minst gjennom statsminister Stoltenbergs arbeid i FN-panelet – til en helt nødvendig prosess for å modernisere og effektivisere FN. FN-reformpanelets anbefaling om å etablere «ett FN» i hvert samarbeidsland – et norsk og nordisk reformforslag gjennom mange år – er som følge av panelets forslag under utprøving i åtte pilotland. Norge vil bidra med så vel politisk som økonomisk støtte til disse viktige forsøkene på å etablere ett felles program for hele FN-familien finansiert fra et felles budsjett.

Det er også viktig at hvert enkelt medlemsland opptrer bedre koordinert i FN-systemets mange organisasjoner. Vi kan i dag oppleve at et land fremmer ett syn i én FN-sammenheng og et annet syn i en annen FN-sammenheng. Ja, dette krav til bedre samordning er en oppfordring og utfordring som går vel så mye til oss selv.

Når verdensorganisasjonen også har hatt et lederskifte, vil et tydelig norsk FN-engasjement, støtte til generalsekretæren og vektlegging av reformer være vel så viktig som noen gang tidligere. Arbeidet med å følge opp FNs sikkerhetsråds resolusjon 1325 for å sikre kvinners medvirkning i fredsforhandlinger og gjenoppbygging av samfunn etter krig står helt sentralt i Norges arbeid og går igjen i mange av de områdene jeg har nevnt i redegjørelsen.

Et hovedanliggende er at de internasjonale beslutningsstrukturer må settes bedre i stand til å håndtere de nye store globale utfordringene. Det gjelder FN, WTO, FNs mange særorganisasjoner og andre. Det må utvikles politiske svar på de frie markedskreftenes kraft og handlingsrom. Det må utvikles samarbeids- og konsultasjonsordninger som kan treffe beslutninger som omfatter flere land, regionalt og globalt. Det internasjonale samfunnets felles byrder må i dag fanges opp bedre av globale strukturer som kan fatte beslutninger.

Parallelt med dette arbeidet innenfor de multilaterale institusjonene er det nødvendig å inngå samarbeid som kan gi nye impulser, økt dynamikk og ringvirkninger til andre saksfelt.

La meg her til slutt gi fem eksempler – som gjelder både virkeområder og virkemidler – eksempler som også illustrerer hvordan perspektivene for utenrikspolitikken endres, og som viser hvordan Norge nå, i tillegg til sin etablerte tilhørighet, bygger nye nettverk.

For det første: helse. Få forhold har så grunnleggende betydning for menneskers liv og for samfunns utvikling. På en rekke områder har helsespørsmål direkte utenrikspolitisk relevans, i konfliktområder, i forbindelse med epidemier og som arena for tillitskapende samarbeid på tvers av konflikter. Norge og Frankrike har tatt et initiativ til tettere dialog, og sammen med en etablert gruppe land fra alle verdensdeler vil vi i løpet av våren legge fram forslag til en tydeliggjøring av helsespørsmål i internasjonal politikk.

La meg her trekke fram det arbeidet Norge gjør gjennom vår støtte til forbygging av hiv/aids, malaria og andre sykdommer, bl.a. gjennom de internasjonale vaksineprogrammer som GAVI og arbeidet med vaksiner av verdens barn og forsterket innsats for å nå FN's tusenårsmål om å redusere barnedødeligheten med to tredjedeler innen 2015. Siden opprettelsen i 2000 har den globale vaksinealliansen GAVI forhindret at om lag 2,3 millioner barn dør, særlig i fattige land. Det er et talende resultat, det lindrer lidelser og legger grunnlag for utvikling.

For det andre: klima. Klimautfordringene krever nytenkning i utenrikspolitikken. Multilaterale klimaforhandlinger viser ikke tilstrekkelig framgang. Kyoto-avtalen dekker bare 30 pst. av klimagassutslippene, og tallet går ned. Flere må med, avtaleverket må styrkes og utvides. Norge skal leve opp til sine klimapliktelser. Men vi må videre. Vi må ta fatt i klimaproblemene bilateralt – skape nye allianser for å bidra til ny dynamikk. Regjeringen tok i fjor initiativ til et klimasamarbeid med Kina og India. Vi følger opp i år med nye initiativer til økt satsing på miljø og klima også mot andre sentrale aktører.

For det tredje: menneskerettigheter og humanitærrett. Regjeringen har tatt initiativ til en internasjonal prosess for et forbud mot klaseammunisjon som skaper uakseptable humanitære lidelser og hindrer utvikling. Stater og organisasjoner er invitert til et møte i Oslo i neste uke. Målet er å skape et tverr-regionalt samarbeid for å bidra til et nytt multilateralt momentum for å skape et forbud mot klaseammunisjon som har uakseptable humanitære konsekvenser. Dette var mulig i arbeidet mot landminer, og det vil være mulig igjen, ikke minst på grunn av de frivillige organisasjonenes tydelige rolle.

For det fjerde: handel og WTO. Siden i fjor sommer og særlig etter nyttår har kontakten mellom sentrale medlemsland økt i intensitet. Norge har i denne prosessen også bidratt aktivt ved å samle fem andre medlemsland – Canada, Chile, Indonesia, Kenya og New Zealand – til å drøfte hvordan vi i fellesskap kan bidra til at reelle forhandlinger gjenopptas. Sammen deler vi en overordnet in-

teresse i at WTO-forhandlingene må lykkes med særlig vekt på utviklingslandenes interesser og behov. Engasjementet gir oss også tilgang til et nytt nettverk og ny kunnskap.

For det femte: arbeidet for nedrustning og ikke-spredning. Norge er pådriver i det såkalte syvlandsinitiativet som ble lansert av min forgjenger, og som jeg har forsøkt å følge opp, og vi skal sette i gang nye realistiske dagsordener for å få framgang i arbeidet med kjernefysisk nedrustning, et spørsmål som er like avgjørende i dag som tidligere. Arbeidet vil bli særlig viktig i forbindelse med oppstarten av det internasjonale arbeidet i april, som vil lede fram til tilsynskonferansen for Avtalen om ikke-spredning – NPT – i 2010. Her vil Norge forsøke å vise vei.

En stor kulisse for disse endringene for både nasjonal og internasjonal politikk går ofte under samlebetegnelsen «globalisering», og det har vært en hovedlinje i denne redegjørelsen. Verden der ute kommer oss nærmere.

Dette er bakgrunnen for at Regjeringen har tatt initiativ til et større utredningsprosjekt som i Utenriksdepartementet har fått den foreløpige arbeidstitelen «Norske interesser i en globalisert verden». Sist vi hadde en liknende bred gjennomgang, var i 1989. Mye er endret siden da. Formålet er å invitere til gjennomtenkning og en bredt anlagt samtale om hvordan Norge best kan fremme sine interesser, mål og visjoner innenfor endrede internasjonale rammebetingelser. Prosjektet skal være inkluderende. Økt innsikt skal gi videre, klarere utsyn.

Utredningsprosjektet har tre hovedsiktemål:

Vi ønsker å stimulere til en debatt om våre oppfatninger av utenrikspolitiske interesser og mål. Hva er hovedinteressene? Hva er målene? Hvordan skal vi mest fornuftig prioritere mellom dem?

Vi ønsker å løfte fram nye temaer som virker direkte inn på oss – flere temaer jeg har nevnt nå i redegjørelsen. Hvordan bør utenrikspolitikken brukes for å møte muligheter og utfordringer innen disse virkeområdene?

Alt dette handler – for det tredje – om virkemidler. Hvordan fremmer vi best våre utenrikspolitiske hovedmål? Hvordan forholder vi oss til internasjonale allianser og institusjoner i bevegelse, nye og etablerte aktører, nettverk og arenaer?

Regjeringen inviterer det politiske Norge, organisasjoner, forskningsmiljøer og alle samfunnsinteresserte til dialog med sikte på en bedre – og bredere – utenrikspolitisk forståelse. Det er Regjeringens ambisjon at resultatet av denne prosessen skal legges fram for Stortinget innen utgangen av inneværende stortingsperiode.

Vi har i Norge en lang tradisjon for å utvikle vår utenrikspolitikk i fellesskap. Samråd og samstemmighet om de store linjene har vært hovedregelen og har stor verdi. Jeg vil i denne sammenheng få understreke betydningen av at beslutningen i dag om å øke vårt troppebidrag til NATO har oppslutning fra alle partiene på Stortinget.

Men vi tåler samtidig mer – og ikke mindre – debatt om utenrikspolitikken. Et unaturlig skille mellom utenrikspolitisk debatt og annen politisk debatt er vi ikke tjent med. Vi tåler og lever godt med mer utenrikspolitisk dis-

kusjon og meningsbrytning. Engasjement er umulig uten det.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse legges ut for behandling i et senere møte – og anser det som vedtatt.

S a k n r . 2

Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til ratifikasjon av Den internasjonale avtale om tropisk tømmer, vedtatt i Genève 27. januar 2006 (Innst. S. nr. 116 (2006-2007), jf. St.prp. nr. 10 (2006-2007))

Anette Trettebergstuen (A) [10:52:26] (ordfører for saken): Saken vi nå skal behandle, omhandler et tema som på mange måter er for viktig til å få så lite oppmerksomhet som det det gjør. Vi samtykker i dag til ratifikasjon av den tredje internasjonale avtalen om tropisk tømmer. Avtalens formål er å fremme internasjonal handel med tropisk tømmer fra skoger med bærekraftig forvaltning og lovlig avvirking og å fremme bærekraftig forvaltning av tømmerproduserende tropiske skoger.

Avtalen inneholder en rekke nye tiltak som skal legges til grunn for å oppnå de nevnte mål med avtalen, men inneholder ikke bestemmelser som forbyr internasjonal handel med tømmer som ikke oppfyller kriteriene.

Først litt om behovet for avtaler som regulerer handel med tropisk tømmer og bakteppet for hvorfor dette temaet er så viktig.

Hvert eneste år ødelegges over 150 000 km² med tropisk skog. Det tilsvarer omtrent halve Norges areal. I løpet av 1990-tallet forsvant 8 pst. av de tropiske skogområdene i verden. Avskogingen er størst i Asia, der nesten 20 pst. av den tropiske skogen ble ødelagt mellom 1990 og 2000. Det var en periode veldig populært å oppgi avskogingstakt i antall fotballbaner som ble borte pr. minutt. Dette er en framstillingsform som gir et godt bilde på det dramatiske tempoet som regnskogen forsvinner i. Globalt regner en med at det fortsatt ødelegges regnskog tilsvarende to fotballbaner pr. sekund.

I Asia er store deler av den opprinnelige regnskogen allerede ødelagt for alltid. Store regnskogområder finnes imidlertid bevart på øyene i Sørøst-Asia, men også her trues en rekke plante- og dyrearter av avskogingen. Et aktuelt eksempel er at orangutangen finnes utelukkende i dette området, og dersom skogen på Sumatra og Borneo ødelegges, vil den snart bli utryddet. Anerkjente forskere antar at det dør ut 137 arter i regnskogen hver eneste dag, eller omtrent 50 000 hvert eneste år.

Det meste av importen av tropisk trevirke til Norge kommer fra nettopp dette området. Mange produkter som finnes på markedet i Norge, lages av truet regnskog. Størst forbruk av tropisk trevirke finnes i byggevaresektoren. Parkett og kryssfiner er de dominerende enkeltvarene som lages av regnskogtømmer.

Den tropiske regnskogen er et langt mer komplisert økosystem enn norsk skog. Den har mange flere arter og individer. Mens vi i regnskogen regner med at det finnes

godt over 50 000 forskjellige treslag, er tallet for Norge under 30.

Når trærne i regnskogen forsvinner, vaskes jorda ned i bekker og elver og fører til forurensing av drikkevannskilder. Tropesola tørker ut jorda og skaper ørkenlilstander. Avskoging av regnskogen forandrer de klimatiske forholdene lokalt, regionalt og globalt.

Over halvparten av nedbøren som faller over regnskogen, fordampes direkte og skaper ny nedbør. I avskogede områder reduseres resirkuleringen av vann og damp, og områdene blir tørrere. Luftstrømmer som frakter varm luft og vann fra ekvator, blir også påvirket.

Som jeg var innom, lever over halvparten av jordas arter i regnskogene. Dette enorme mangfoldet har både egenverdi og nytteverdi, for når plante- og dyrearter utryddes som følge av tap av regnskog, går mulighetene for å finne medisinske komponenter, matplanter og materialer tapt for all framtid. Eksempler på vanlige produkter som vi bruker i hverdagen, og som har sin opprinnelse i regnskogen, er mange. Kaffe, kakao, vanilje, ingefær, bananer, ananas, gummi, pepper og kokos er noen eksempler.

Medisiner som er avgjørende for å behandle bl.a. kreft, malaria, hjertesykdommer, bronkitt, dysenteri og tuberkulose, er alle utviklet på basis av kjemikalier fra planter og dyr som har sitt levested i tropene. I tillegg er det mange apotekprodukter som inneholder stoffer med opprinnelse i regnskogene. Vår overlevelse avhenger kort sagt av at jordas økosystemer er intakte og velfungerende.

Regnskogen spiller en veldig viktig rolle for atmosfæren, fordi den lagrer karbon i vegetasjonen. Når regnskogene hogges eller brennes, frigjøres karbon til atmosfæren som karbondioksid, altså CO₂. Dette er faktisk den nest største årsaken til økt drivhuseffekt. Bevaring og bærekraftig bruk av skog er derfor en forutsetning for å klare å møte klimautfordringen. Behovet for dette understrekes også i FNs klimakonvensjon og Kyoto-avtalen.

Når regnskogen først ødelegges, er den borte for alltid. Uttaket av tropisk tømmer er i dag jevnt over på et nivå som er langt utover det forsvarlige. Det må derfor være et klart mål å redusere forbruket av tropisk trevirke. Kommersiell tømmerhogst er den viktigste årsaken til at regnskog og andre tropiske skoger ødelegges, og mye av hogsten er altså ulovlig.

Ødeleggelsen av regnskogene tar livsgrunnlaget fra millioner av mennesker, ofte verdens fattigste. Beskyttelse av regnskogen er også derfor en langsiktig sikring av ressursgrunnlaget til disse menneskene, og det er avgjørende for å vinne kampen mot fattigdom. Dette er også helt i tråd med de anbefalinger som over 1 300 eksperter og forskere kommer med i en FN-rapport som ble presentert i år.

Problemene knyttet til import av tropisk trevirke er så store at det er legitimt å stille krav til tømmeret som importeres. Hogsten ødelegger uerstattelige naturverdier og tar livsgrunnlaget fra millioner av mennesker. I all hovedsak gis hogstillatelsene til selskaper med nære forbindelser til eliten i landene, og få eller ingen hensyn tas til lokalbefolkningen.

Mangel på markeder og lav etterspørsel har vært et problem for dem som faktisk forsøker å drive forsvarlig skogdrift i tropiske områder, særlig fordi det har vært en altfor stor tilgang på uforsvarlig og ulovlig hogd trevirke til en altfor lav pris. Ved å stille krav om sertifisering økes incentivene for en overgang til en bærekraftig skogsforvaltning.

Men det finnes i dag ingen tilstrekkelig pålitelig internasjonal sertifiseringsordning som kan garantere at trevirket oppfyller tilfredsstillende miljømessige og sosiale kriterier. Det er derfor viktig at Norge arbeider internasjonalt for å sikre at dette kan bli en realitet. Avtalen vi samtykker til i dag, oppfordrer også medlemslandene til å jobbe videre med slike sertifiseringsordninger.

Jeg synes det er positivt at Regjeringen har sagt i sin regjeringserklæring at den skal vurdere å utrede et midlertidig importforbud av tropisk tømmer inntil vi ser at vi har slike troverdige sertifiseringsordninger på plass. Det er mange problemer knyttet til et slikt mulig nasjonalt importforbud, men mange andre land og mange andre regjeringer har vurdert det, og vurderer det nå, og jeg synes det er flott at vi har en regjering som evner å handle og i det minste se på mulighetene for å gjøre mest mulig aktivt for å bidra til at mer regnskog bevares.

E i r i n F a l d e t hadde her overtatt presidentplassen.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [11:00:21]: I likhet med saksordføreren vil også jeg nevne at dette er en viktig sak, selv om den kanskje ikke får de store oppslagene i de nærmeste dagene.

Dette handler om store miljøutfordringer som kun kan løses gjennom et krevende internasjonalt samarbeid. Vi må altså ta utfordringen – tenke globalt og handle lokalt. Det som er viktig her, er at denne avtalen ble vedtatt, og at Norge har ratifisert den. Men samtidig må vi innse at det er et langt stykke igjen før vi kan stoppe den avskogingen som skjer i verden. Tapet av biologisk mangfold og bærekraftig utvikling for urfolksgrupper og lokalbefolkninger som lever i urskogene, er en skikkelig utfordring.

Dessverre er det et faktum at graden av avskoging er like høy som før. Det meste av tømmerhogsten foregår i regnskogene, noe som bidrar til alvorlige miljødeleggelser, som saksordføreren var inne på. I tillegg kommer en skikkelig utfordring: Dette er lokale ressurser som lokalbefolkningen er avhengig av. Vi ser eksempler på at sterke økonomiske krefter settes inn, og det blir foretatt skogshogst – uten at lokalbefolkningen er med i det hele tatt, uten at det økonomisk kommer noe tilbake til urbefolkningen. Det har vi sett eksempler på i Afrika. Vi ser også eksempler på at vi i Europa fokuserer på bioenergi, som er mindre forurensende, og prioriterer denne typen energi. Og så står vi overfor det faktum som kanskje ikke er like godt kjent, at mye av den biomassen som brukes til å skape bioenergi i Europa, faktisk kommer fra truede områder i tropene.

Det er grunn til å fokusere på Regjeringens Soria Moria-erklæring, der den sier at den vil

«utrede et forbud mot import av tropisk tømmer og trevirke, inntil et troverdig sertifiseringssystem for tømmer kan garantere for at trevirket stammer fra økologisk og sosialt forsvarlig uttak».

Det er viktig å ha dette med seg videre. Vi må derfor jobbe for å stanse tapet av verdens regnskoger. Vi må jobbe for at det uvurderlige tapet av biologisk mangfold stopper. Vi må sikre at lokalsamfunn får delta i en langsiktig, bærekraftig forvaltning av de ressursene som finnes i regnskogene. Vi må komme tilbake med sterkere og nyere tiltak enn dem som ligger i avtalen, i ITTA. Derfor kan verken Stortinget eller Regjeringen si seg ferdig med jobben etter denne ratifiseringen. Vi må fortsette med mange tiltak som innebærer både gulrot og pisk, og herunder utrede et forbud mot importen. Det er viktig at Norge fremmer dette arbeidet og bærer det videre i alle relevante internasjonale fora.

Anne Margrethe Larsen (V) [11:05:08]: Jeg synes det er gledelig at den nye internasjonale avtalen om tropisk tømmer representerer en forbedring i forhold til gjeldende avtale på vesentlige punkter. Jeg vil først og fremst peke på at miljøperspektivet er styrket, noe som også gjelder omtalen av bærekraftig skogdrift.

Ett siktemål med avtalen er å fremme bedre forståelse av betydningen av ikke-tømmerbaserte skogsprodukter og miljøtjenester. Dette gjelder bl.a. produksjon av oksygen og reduksjon av CO₂-mengden i atmosfæren, balanse i vannhusholdningen og bevaring av artsmangfold. Videre understrekes betydningen av styrket skogsforvaltning for å sikre at handel med tropiske tømmerprodukter kommer fra bærekraftig skogdrift.

Et annet viktig aspekt ved avtalen er at den framhever betydningen av at produktene er høstet og handlet på legalt vis. Det oppfordres derfor til økt bruk av frivillige mekanismer for handel med tropisk tømmer, herunder sertifisering.

Venstre ser det videre som et framskritt at avtalen tar mer hensyn til menneskelige forhold, herunder sosiale aspekter. Den har således intensjoner om å bidra til fattigdomsbekjempelse, med et spesielt søkelys på skogsavhengige innfødte folkegrupper og urfolk. Avtalen framhever dessuten behovet for bedre levestandard og arbeidsbetingelser for skogsarbeiderne.

Alle disse tiltakene understøttes av en bedre og mer langsiktig finansieringsmekanisme. Viktige moment her er at konsumentlandenes finansielle bidrag skal økes, og at det åpnes for frivillige bidrag. Dette vil legge forholdene til rette for økte ressurser til kompetansebygging og opplæring for å fremme en bærekraftig skogdrift og bekjempe ulovlig hogst.

Sett i lys av dette mener jeg at den nye avtalen vil være et viktig instrument for å fremme internasjonalt samarbeid om bærekraftig forvaltning av tropisk skog og handel med tropisk tømmer.

Formuleringene i avtalen er på flere av de nevnte områdene noe mindre forpliktende enn hva man kunne ønske. Likevel må avtalen totalt sett karakteriseres som god, og vesentlig bedre enn den forrige – ITTA 1994.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 1897)

Etter ønske fra utenrikskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 3 og 4 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

S a k n r . 3

Innstilling fra utenrikskomiteen om gjennomføring av europapolitikken (Innst. S. nr. 115 (2006-2007), jf. St.meld. nr. 23 (2005-2006))

S a k n r . 4

Innstilling fra utenrikskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg og Finn Martin Vallersnes om behandling av EØS-saker i Stortinget (Innst. S. nr. 114 (2006-2007), jf. Dokument nr. 8:105 (2005-2006))

Presidenten: Etter ønske fra utenrikskomiteen vil presidenten foreslå at lengste taletid for hovedtalerne fra hver partigruppe og medlemmer av Regjeringen settes til 10 minutter, og for øvrige talere til 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen – innenfor den fordelte taletid.

– Det anses vedtatt.

Erna Solberg (H) [11:09:38] (ordfører for sak nr. 3): Om litt over en måned vil mennesker fra hele vårt kontinent samles i Berlin for å feire 50-årsjubileet til Den europeiske union, eller 50-årsjubileet for inngåelsen av Romatraktaten.

Vi som er født i løpet av disse 50 årene, har fått oppleve en unik økning i velstand og kulturelt samarbeid. Vi vokste opp i politisk stabilitet og trygghet. Det har skjedd på tvers av grensene, som har gitt det samme Europa så mye krig og elendighet i tidligere tider.

Utenrikskomiteen samlet seg i en enstemmig innstilling om europapolitikken i forrige uke. Det må også kalles en unik foreteelse, selv om det ikke akkurat er av samme dimensjon som Romatraktatens inngåelse. Komiteen bemerker hvordan EU har bidratt til å sikre europeisk velstand og fred i disse 50 årene. Samtidig som EU har vokst fra seks til 27 medlemsland, har unionen gjennom inspirasjon og omfattende krav ført til demokrati i tidligere diktaturer, og økonomisk og sosial velstand i det som var fattige land.

Portugal, som mottok norsk utviklingshjelp helt frem til 1970-tallet, er nå et velstående europeisk land. Irland, inntil nylig Europas fattigste utpost mot vest, har nå et bruttonasjonalprodukt pr. innbygger som kan konkurrere med Norge. Tidligere kommunistdiktaturer i øst har bygd demokratiske institusjoner etter spesifikke kravlister fra EU.

Det er fremdeles seks land på Balkan som står utenfor EU, men alle banker på døren. Tyrkia gjør det samme. Alle disse landene har fortsatt en vei å gå før de oppfyller

de strenge kravene som skal til for å bli medlem i EU. Likevel er det mye som tyder på at kravene fra EU bidrar til utviklingen.

Jeg er glad for at utenrikskomiteen samlet vektlegger den rollen som EU har spilt og fortsatt spiller i demokratiseringen av de tidligere totalitære statene i Europa. Vi ser nå hvordan de syv ikke-medlemslandene i Sørøst-Europa jobber med korrupsjonsproblematikk, respekt for minoriteter, styrking av rettsvesenet, menneskerettigheter og oppbygging av en fungerende markedsøkonomi. Når jeg snakker med politikere fra disse landene, får jeg også svar på hvor de henter inspirasjonen fra i dette vanskelige arbeidet, for det er ikke naturgitt at det er lett å få gjort noe med problemstillinger som korrupsjon og brudd på menneskerettigheter i områder som nettopp har gjennomgått krig og borgerkrig. Det er en målsetting om EU-medlemskap en gang i fremtiden som bidrar til å gi inspirasjon og holde målsettingen om å binde sammen landene i det å kunne klare transformasjonen og endringen i eget land.

Det er lenge siden EU kunne kalles en rikmannsklubb. Unionen gir massiv hjelp til nye og potensielle medlemmer, som med Irland og Portugal ser vi altså at det nytter. At Norge bes om å bidra til dette solidaritetsprosjektet, er etter min mening bare rimelig, både fordi vi nyter godt av adgangen til det indre markedet, og fordi det er riktig av oss å bidra til demokrati og velstandsutvikling i vår egen verdensdel. På den ene siden skal vi bidra generøst, men jeg støtter også utenriksministeren i at vi ikke skal gi noen blankosjekk til EUs solidaritetsarbeid i øst. Vi skal huske på at EU gir nesten 200 milliarder kr til landene i øst hvert år, derfor er det riktig at vi gir et reelt, men rimelig bidrag fra EØS-landet Norge.

Høyre mener det er viktig at vi balanserer tøffe krav til nye medlemsland med den omfattende støtten som gis. Det er, som nevnt, vanskelige prosesser. Vi vet selv fra denne sal hvor utfordrende det kan være å gjennomføre vanskelige prosesser. Da mener jeg at EUs press og støtte er en nødvendig ytre kraft for å sikre de nødvendige reformene. Reformene er igjen nødvendige for at de tidligere totalitære landene kan omfattes av det europeiske fellesskapet som har gitt velstand og trygghet gjennom generasjoner. Når jeg bruker tid på dette, er det for å minne om at i 50-årsperspektivet har dette vært et av de viktigste bidragene til Europa fra EU.

Innstillingen dreier seg kanskje om mer prosaiske ting knyttet til hvordan vi skal behandle EU-spørsmål i Norge. Utenrikskomiteen har samlet seg om en rekke viktige saker i europapolitikken. Essensen av dette er at fagkomiteene skal trekkes inn i arbeidet som nå er begrenset til EØS-utvalget, men enda viktigere er det at Stortinget skal delta i de faglige debattene i Europa før vi får direktivene ferdig vedtatt fra Brussel. Komiteen understreker at EU ikke lenger må ses på som et utenrikspolitisk anliggende. EU-spørsmål går nå inn i alle sider av det norske samfunnet. EU har altså blitt kommunalpolitikk, justispolitikk, samferdselspolitikk og utdanningspolitikk. Derfor ønsker også utenrikskomiteen at alle fagkomiteene i Stortinget skal forholde seg til EU.

Det har vært viktig for Høyre å gi fagkomiteene verk-tøy for å håndtere EU-spørsmålene mens de ennå er på utrednings- og idéstadiet i Brussel. Ett verktøy er at Regjeringen orienterer Stortinget om viktige utviklinger. Et annet verktøy er å gi komiteene muligheten til å sette i gang saker selv når det dreier seg om EU-spørsmål/EØS-spørsmål. En slik initiativrett er nødvendig om komiteene skal kunne følge opp EU-sakene på en tilstrekkelig måte.

Utenrikskomiteen legger stor vekt på at det skal være åpenhet rundt EU-arbeidet. Det er gledelig at vi har fått unison støtte til forslaget fra Høyre om halvårlege redegørelser fra utenriksministeren om EU- og EØS-saker – for jeg har nettopp hørt at det er mange andre ting som skjer i verden, selv om EU-spørsmål kanskje er nærmere vår hverdag enn mange av de andre spørsmålene er, og de fortjener en nærmere oppmerksomhet enn det noen minutter internt i en stor utenrikspolitisk redegjørelse vil gi.

En annen nyvinning komiteen står bak, er at EØS-utvalgets møter ikke lenger skal være hemmelige. Som sagt ber vi Regjeringen om å orientere Stortinget om viktige utviklinger i EU, for nordmenn blir påvirket av det som skjer innenfor EU. Dokumentene Regjeringen legger frem om nye initiativ i det europeiske samarbeidet, er derfor viktig for å sikre god informasjon, større debatt og større deltakelse i beslutningsprosesser innenfor EU, for det er først når vi har debattert og tatt et standpunkt, at vi virkelig kan påvirke. Det er bra at Regjeringen også fremhever hvordan åpenhet skal være en rettesnor i forvaltningens EU-arbeid. Dette er i tråd med hvordan EU nå endrer seg for å bli mer åpent.

Norge har valgt å stå utenfor beslutningsprosessene i EU-samarbeidet. Noen norske politikere kan gi inntrykk av at dette er en mellomfase der vi klarer oss selv inntil EU forsvinner. Hvis EU er kommet for å bli, og påvirker oss så mye som det gjør, bør vel egentlig den logiske slutningen være at vi skal ha et ord med i laget i det som skjer, ikke bare tilpasse oss. Jeg mener jo at svaret på mange av de problemstillingene som tas opp både i utenrikskomiteens innstilling og i meldingen fra Regjeringen, burde vært at vi hadde sagt at for å få full innflytelse på den enkleste måten, bør vi være medlemmer av EU.

Innledningsvis var jeg inne på hvordan EU har bidratt til fred, demokrati og økonomisk utvikling i Europa, og at vi har nytt godt av dette. Det er ikke bare Frankrike og Tyskland som har tjent på at det har vært fred mellom disse to landene siden 1945. Det er heller ikke bare polakker som har fått glede av at kommunistdiktaturet deres har forsvunnet. Norge er ikke isolert fra det som skjer på andre siden av Skagerrak. Vi handler med Frankrike og Tyskland, reiser på ferie, tar imot dyktige polske arbeidere og forholder oss til landene i vår egen verdensdel på de fleste fagområder.

Utenrikskomiteen uttrykker bekymring for at EU blir mer opptatt av både integrasjon og utvidelse fremover, og ikke ser oss på samme måten som de kanskje har sett oss før. Integrasjon og utvidelse vil være til glede for EU-samarbeidet, men det vil også føre til en marginalisering av Norge.

Når norske byråkrater møter i Brussel, må de stadig minne om at det er EØS som er grunnen til at de er der. Mange i EU vet ikke om EØS. En returnert norsk byråkrat har beskrevet hvordan han pleier å ta med seg et bordskilt hvor det står Norge på – det er nemlig ikke alltid at møtearrangørene har husket å finne frem skiltene til EØS-landene når det er komitemøter i Brussel.

Det er altså enighet om at EU påvirker Norge. I så måte er innstillingen en milepæl, med innrømmelsen fra alle parter om at vi påvirkes sterkt av EU. Slik kommer det til å være uansett hvilken tilknytningsform vi ønsker til unionen. EU-landene er nabolandene våre. Vi vil fortsatt ha dem som våre viktigste handelspartnere også i fremtiden. Vi vil reise til EU-landene, og arbeidskraft vil flytte over grensene. Vi vil være avhengige av hverandre for å sikre en god fremtid, og ikke minst har vi et historisk og kulturrelt fellesskap med Europa.

Høyre har, som det eneste partiet i denne salen, tatt konsekvensen av at vi har havnet på gangen i Brussel. Men i dag er det ikke det som er hovedtemaet. I dag er hovedtemaet hvordan vi kan utnytte interessene og påvirke best mulig. Det mener jeg utenrikskomiteens innstilling er en god start på, hvis Regjeringen også følger opp med åpenhet og informasjon til Stortinget.

Vidar Bjørnstad (A) [11:20:28] (ordfører for sak nr. 4): For oss som er opptatt av Norges forhold til Europa og EU, har det vært oppmuntrende å jobbe med innstillingene fra utenrikskomiteen som Stortinget nå debatterer. Ikke minst har det vært tilfredsstillende å kunne være med på å framlegge enstemmige komiteinnstillinger – innstillinger som på mange måter betyr en liten revolusjon i Stortingets arbeid med saker knyttet til EU/EØS. Jeg vil derfor gi ros til saksordfører Solberg og mine kollegaer fra de andre partiene for at vi har klart å konsentrere oss om det stortingsmeldingen faktisk omhandler. Jeg vil her også nevne den store tilslutning innholdet fikk blant høringsinstansene.

Stortingsmeldingen omfatter ikke spørsmålet om tilknytningsform til Den europeiske union, og komiteen har fortjenestefullt unngått denne fallgruben. Vi har tatt utgangspunkt i at vår eksisterende hovedrelasjon til EU er EØS-avtalen, men også viktige samarbeidsområder som Schengen og forsvars- og sikkerhetspolitikken. Ellers deler jeg mange av vurderingene når det gjelder betydningen av EU og utviklingen i EU, som representanten Solberg brukte en del av tiden på i sitt innlegg.

Et hovedbudskap i innstillingen er at vi har funnet et felles politisk grunnlag for en forbedring av arbeidet med EU/EØS-saker, og Stortinget har svart et klart ja på Regjeringens invitt om tydelige og tidlige politiske prioriteringer, god gjennomføring, samordning og utnytting av mulighetene, god forvaltning av forpliktelsene, kompetanseløft og økt åpenhet og dialog.

I 1994 var det nok mange som ikke forutså at Norges utenforskap skulle innebære at EUs regelverk – for ikke å nevne overvåkingsorganet ESA – skulle påvirke så mange områder av norsk lov- og regelverksutvikling. Det er derfor riktig at forholdet til EU ikke kan ses som et rent uten-

rikspolitisk anliggende. EUs politikk griper nå inn i alle sider ved det norske samfunn, også de tradisjonelt innenrikspolitiske.

Arbeiderpartiet er fornøyd med at komiteen har funnet sammen i felles formuleringer om EUs betydning for Norge, og at EU-samarbeidet er et positivt bidrag i Europa. Det sentrale her er imidlertid hvordan Norge, med det parlamentariske nivå og andre berørte parter sammen, kan involvere oss sterkere for å ivareta norske interesser før beslutningene fattes i EU og blir aktuelt for EØS.

I arbeidet med Schengen-saker er Norge mer direkte involvert. Regjeringen har gitt en positiv evaluering av Schengensamarbeidet og understreket at Norge på dette feltet er tjent med å innta en offensiv holdning og formidle norske posisjoner på et tidligst mulig stadium i forhandlingene. Denne holdningen må tas med til andre områder hvor norske interesser skal ivaretas.

Regjeringen har i stortingsmeldingen fremmet en handlingsplan for gjennomføring av europapolitikken. Dette er positivt, og det er en samlet tilslutning her i salen for en sterk og offensiv europapolitikk.

Et annet hovedbudskap fra innstillingen er at Stortinget ønsker å utvikle de parlamentariske forbindelsene til EU-systemet og utvide eget apparat og kompetanse. Arbeiderpartiet vil at Stortinget skal innta en mer aktiv rolle i det norske samarbeidet med EU, og ha sterkere medvirkning i tidlig fase.

Forslagene her er mange og har kanskje vært de mest spennende å jobbe med i arbeidet med innstillingen fordi det har vært litt nybrottsarbeid.

Europaparlamentets innflytelse på utformingen av regelverk øker. Dette er ikke tema i dag, men et godt eksempel kan være forslaget til nytt tjenestedirektiv. Parlamentet har en åpen beslutningsprosess som potensielt styrker Norges muligheter for innsikt og bidrag i utformingen av nye rettsakter. Dette er en mulighet jeg mener vi kan og bør utnytte på en bedre måte. Arbeiderpartiet er derfor fornøyd med at en samlet komite ønsker en sterkere kontakt med Europaparlamentet for å utveksle synspunkter og gjøre norske interesser kjent, men også for å utvikle bredere kompetanse i EU/EØS-spørsmål hos oss selv. Støtte til partigruppene på Stortinget for å utvikle forbindelser med partier i Europaparlamentet og en årlig delegasjon av stortingsrepresentanter til Brussel vil kunne bidra positivt til det samme.

Behandling av EU/EØS-saker må sikres bredere forankring og medvirkning av fagkomiteene her i Stortinget. For å øke medvirkningen og kunnskapen mener komiteen at Stortinget regelmessig må gjøres kjent med utviklingen i EU og med saker Regjeringen antar vil få betydning for Norge. Det er positivt at Regjeringen i sin handlingsplan legger opp til å gi Stortinget informasjon av denne typen på et tidlig stadium. Hvordan dette best mulig kan legges til rette, må Stortinget ved Presidentskapet i samråd med Regjeringen foreslå.

Jeg mener her vi kan høste litt av erfaringene med ordningene i den svenske Riksdagen og de evalueringer og endringer som der er gjort. Komiteen er imidlertid konkret i innstillingen til Dokument nr. 8:105 for 2005-2006,

fra Høyre, hvor Regjeringen bes om å avholde halvårslige redegjørelser for Stortinget om viktige EU/EØS-saker.

Vi ber også Presidentskapet utrede en initiativrett for fagkomiteene, slik at de selv bl.a. vil kunne innhente informasjon.

Arbeiderpartiet er enig i at prinsippet om åpenhet også skal gjelde for EØS-utvalget. Unødvendig hemmelighold bidrar ikke akkurat til offentlig debatt, og vi ser ingen grunn til hemmeligstempling av referater generelt fra EØS-utvalgets møter, med unntak der det f.eks. gjelder forhandlingsposisjoner e.l.

Arbeiderpartiet mener at Stortinget må styrke sitt eget apparat i EU/EØS-saker når det gjelder utrednings- og informasjonskapasitet. I samme retning trekker også mulig utsending fra Stortinget på tjenestemannsnivå i Europaparlamentet, tilsvarende andre nordiske land. Det forutsettes selvfølgelig at vi er velkommen.

Kompetansebygging er begrunnelsen for et fast opplæringsopplegg i EU-saker her i Stortinget og mulig etablering av en hospitantordning i Europaparlamentet for rådgivere i stortingsgruppene og ansatte i Stortingets administrasjon.

Europapolitikken må være et hovedsatsingsområde for Norge, på grunn av EUs betydning for utviklingen av felles lov- og regelverk i EØS-området, og fordi EU spiller en avgjørende rolle på mange andre områder i utviklingen i hele Europa.

Jeg mener Stortinget i dag legger et felles politisk grunnlag for en mer offensiv og samlet europapolitikk, hvor hovedhensikten er å ivareta norske interesser og verdier i et Europa i stadig utvikling.

Øyvind Vaksdal (FrP) [11:27:59]: Mange hevder, og sikkert med rette, at Norge er den aller flinkeste i den europeiske klassen til å omgjøre EU/EØS-direktiver til norske lover og forskrifter og håndheve disse effektivt. Onde tunger hevder sågar at Stortinget i mange tilfeller opptrer som et ekspedisjonskontor, som passivt aksepterer det meste av EØS-relaterte saker som kommer til behandling. Det er nå nødvendig å gjennomgå våre behandlingsmetoder uavhengig av om disse påstander er riktige eller ikke.

St.meld. nr. 23 for 2005-2006 handler ikke om hvilken tilknytningsform Norge skal ha til Den europeiske union, men om hvordan vi innenfor dagens tilknytningsform kan forbedre arbeidet med EØS-sakene og utnytte mulighetene for innflytelse maksimalt.

Store deler av det norske samfunn påvirkes i økende grad av beslutninger som treffes i EU, som følge av EØS-samarbeidet. Men EØS-avtalen er ikke lenger den eneste form for tilknytning vi har til Den europeiske union. Samarbeidsordninger innenfor utenriks- og sikkerhetspolitikken og Schengensamarbeidet er eksempler på dette. Alt dette skulle tilsa at man nå kartlegger behovet for reformer og aktualiserer en gjennomgang av dagens saksprosedyrer fra norsk side.

Norske myndigheters muligheter for innflytelse må optimaliseres. Målsettinger som omtales i stortingsmeldingen, er å sikre tydelige og tidlige politiske prioriterin-

ger, samordning og utnyttelse av mulighetene, gjennomføring og forvaltning av forpliktelsene, kompetanseløft, økt åpenhet og dialog.

Vi slutter oss selvfølgelig til disse målsettingene, og er tilfreds med at en samlet komitee stiller seg bak.

Større åpenhet i beslutningsprosessene var et klart ønske fra alle som var på høring i komiteen. Dette ønsket følges også opp av komiteen, som ber om at ulike myndighetsnivåer og deler av samfunnet engasjeres i arbeidet for mer åpenhet om EØS-saker og andre spørsmål som omhandler norsk samarbeid med EU.

Innenfor Schengensamarbeidet er det også viktig at vi ivaretar norske interesser på en best mulig måte. Norge er tjent med å innta en offensiv holdning og formidle norske posisjoner på et tidligst mulig stadium i forhandlingene om nye utfordringer, nye ordninger og nytt regelverk. Dessverre har det vist seg at Norge på enkelte områder ikke får tilfredsstillende tilgang til EUs politisamarbeid. Dette skyldes at samarbeidet som var en del av Schengen, nå er integrert i EU.

Fremskrittspartiet vi ha en sterk og offensiv europapolitikk innenfor dagens tilknytningsform. Vi støtter derfor Regjeringens mål som beskrives i handlingsplanen, og initiativet om å omorganisere og systematisere europapolitikken.

Vi vil videre understreke at vår eventuelle påvirkning i saker er avhengig av at vi kommer i inngrep med sakene på et tidligst mulig tidspunkt. Stortingets måte å forholde seg til EU/EØS-saker på krever nå reformer. Stortingets komiteer har i dag en svært passiv rolle i denne sammenheng, noe som sannsynligvis skyldes Stortingets EØS-utvalgs rolle. Jeg er derfor tilfreds med at en samstemt komitee anbefaler at Stortinget i større grad legger til rette for involvering av de faste komiteene i EU/EØS-spørsmål. Tidlig involvering i sakene fra Stortingets side betinger også at man fra Regjeringens side på et tidlig stadium konsulterer Stortinget.

Ifølge Regjeringens handlingsplan akter man å følge opp dette med å gi Stortinget informasjon om forslag til nye rettsakter, EU-programmer, grønnbøker, hvitbøker og andre viktige initiativer i EU tidligst mulig.

Vi vil fra vår side også uttrykke støtte til initiativet til å ha halvårlige redegjørelser i Stortinget om EU/EØS-saker.

Behovet for en hensiktsmessig, strukturert og åpen behandling av aktuelle EU/EØS-saker fra Regjeringen til Stortinget gjør at det kan være behov for endringer eller tilpasninger i Stortingets forretningsorden, da dagens stortingsmeldinger kan være for omfattende for dette formålet.

Fra Fremskrittspartiets side vil vi påpeke at Stortingets fagkomiteer bør involveres både tidligere og i større grad enn i dag. Vi slutter oss derfor til at de faste komiteer også skal kunne ta initiativ til å følge spesielle EU/EØS-relaterte saker, og vi støtter anbefalingen til Presidentskapet om et tillegg til forretningsordenen som kan åpne for dette.

Jeg vil til slutt gi honnør både til saksordføreren og til komiteens medlemmer ellers, som har bidratt til at vi i dag

behandler en enstemmig innstilling. Jeg tror at denne pragmatiske tilnærmingen til problemstillingene som vi ser fra alle partiene i innstillingen fra utenrikskomiteen, kan være et viktig skritt i riktig retning, som kan bidra til en åpen debatt, og som kan gi oss både økt innflytelse og engasjement i europapolitikken i tiden framover.

Ågot Valle (SV) [11:34:00]: Alt tyder på at Norges forhold til EU i lang tid framover vil være regulert av bestemmelsene i EØS-avtalen. Soria Moria-erklæringa slår også fast at det ikke skal sendes noen ny EU-søknad i denne perioden.

Siden jeg har lest i avisene noen spekulasjoner om at nei-partiene er på glid, vil jeg med en gang avklare at det er ikke nei-partiene – i hvert fall ikke nei-partiet SV. Jeg går ut fra at de andre partiene vil gjøre rede for sine standpunkter. Siden også saksordføreren la vekt på utviklinga i EU, har jeg lyst til å si at det ikke er noe flertall i Norge for å sende noen ny søknad. Tvert imot har det vært et ganske stabilt nei-flertall over to år.

Jeg har også lyst til å påpeke, på bakgrunn av saksordføreren utlegning om utviklinga i EU, at noen veldig sterke grunner for nei-flertallet i Frankrike og Nederland da de hadde folkeavstemming om grunnloven, var nettopp at dette var et eliteprosjekt. Det var motstand mot markedsliberalismen, slik den kom til uttrykk i forslaget til tjenstedirektivet, osv. Dette er noe som SV som parti også har lagt vekt på.

Det foreligger altså ikke noen planer om å søke om EU-medlemskap. Tvert imot slår Soria Moria-erklæringa fast at EØS-avtalen ligger fast, og det er det vi forholder oss til. Sjøl om SV ville hatt andre tilknytningsformer til EU og ser mange problematiske sider ved EØS-avtalen, forholder vi oss til Soria Moria-erklæringa på dette området.

Behandlinga av nye EØS-lover har alltid vært en demokratisk verkebyll i norsk politikk. Jeg ser på den innstillinga som vi behandler nå, som et uttrykk for den erkjenninga. Det har vært erkjent før. «EØS-sakene behandles helt uforsvarlig av Stortinget,» sa utenrikskomiteens leder Haakon Blankenborg i Stortinget i mars 1996. Han mente at det trengtes lengre tidsfrister og bedre vurderinger av hvilke konsekvenser direktivene ville få for Norge.

Et enstemmig storting bad allerede høsten 2000 regjeringen om å fremme forslag om hvordan EØS-arbeidet kunne styrkes, slik at en sikret større åpenhet og sterkere og bredere innflytelse i beslutningsprosessene, både i Stortinget og i allmennheten.

Det er den stride strømmen av lovttekster fra Brussel som har skapt en avmaktssituasjon som både EØS-motstandere og EØS-tilhengere har reagert på. Jeg ser innstillinga og initiativene som nå vil bli tatt, som et uttrykk for å gjøre noe med det.

Behovet for en mer aktiv og målrettet politikk fra de ulike regjeringers side ble også understreket i en rapport fra Statskonsult i 2000. Den slo fast at Norge på ingen måte utnytter de mulighetene som fins til å påvirke framtidige EØS-regler. Også Riksrevisjonen har behandlet EØS-arbeidet. De skrev bl.a. i en rapport at det daværende utenriksdepartement ikke hadde utarbeidet strategidoku-

menter eller retningslinjer for EØS-arbeidet utover den europapolitiske plattformen og de tilhørende tiltakene. Videre skrev Riksrevisjonen at over halvparten av sakene som ble behandlet i spesialutvalgsmøtene mellom departementene i perioden 1999–2003, allerede var vedtatt i EU. Bare 11 pst. av sakene var i forberedelsesfasen.

Dette var bakgrunnen for at SV i mai 2005 fremmet et Dokument nr. 8-forslag om tiltak for en mer aktiv norsk EØS-politikk. Jeg er derfor veldig glad for at vi har en regjering som både tar ansvar på dette området, og som gjør noe for en aktiv politikk, og for at det nå er tverrpolitisk enighet her på Stortinget om at Stortinget må få arbeidsformer som gir Stortinget innflytelse på et tidlig tidspunkt, og som kan gi en offentlig, opplysende debatt i det sivile samfunnet.

Norske partier og organisasjoner må få bedre muligheter til å finne ut av hva som foregår i det uoversiktlige EU-systemet, til å samle informasjon og til å holde kontakten med samarbeidspartnere innad i EU.

Det er tre vilkår som må være oppfylt for at det skal bli mulig å utnytte mulighetene som ligger i EØS-avtalen. For det første må berørte norske interesser bli klar over at en framtidig EØS-rettsak er under debatt i EU. For det andre må berørte norske interesser tidligst mulig få vite hvordan forslaget til rettsakt vurderes av norske faginstanser og av norske myndigheter. For det tredje må berørte norske interesser få hjelp til å finne ut av hvor langt en sak er kommet i det uoversiktlige EU-systemet, og hvilke instanser den skal gjennom fram til endelig vedtak i EUs ministerråd. Det jeg oppfatter at Regjeringa vil gjøre i sin handlingsplan, og det Stortinget nå gjør, er å ta fatt i dette. Det er på en måte svaret på disse utfordringene. Fra nå av skal Det norske storting og det sivile samfunn, som har mye kunnskap på dette området, få mer å si. Og jeg vil, sammen med de andre som har hatt ordet, gi ros til både saksordføreren og de andre medlemmene i komiteen for å ha tatt fatt i disse utfordringene og gitt noen skikkelige svar.

Hva er de skikkelige svarene? Det første er at utenriksministeren holder halvårlige redegjørelser om EU- og EØS-saker for et åpent storting. Dermed kan vi få mulighet til en offentlig debatt. Det andre er at de faste komiteene får en type initiativrett til å sette i gang saker sjøl, som saksordføreren sa. Videre er det det at EØS-regelverket gjennomgås av de faste komiteene, ved at de forelegges kommenterte lister samtidig med at EØS-utvalget får rettsaktene til behandling. Så synes jeg det er viktig at komiteen støtter Regjeringa, at Stortinget får informasjon om forslag til nye rettsakter, EU-programmer, grønnbøker, hvitbøker og andre viktige initiativ på et tidlig tidspunkt, og at Stortinget ber om at viktige samfunnsmessige konsekvenser kommenteres ved første framleggelse av rettsaktene.

Det som bl.a. Vidar Bjørnstad var inne på, at referatene fra EØS-utvalget skal være åpne, er viktig. Dermed gis det også mulighet til en offentlig debatt. Det initiativet som komiteen tar med hensyn til at man nå skal drive med et mye bredere kompetansearbeid, ved at Stortinget styrker både utredningskapasiteten og informasjonstjenesten

for å drive mer utadrettet opplysningsarbeid om samarbeidet i EU, er også viktig. Jeg synes også forslaget om at det opprettes en hospitantordning i Europaparlamentet for politiske rådgivere i stortingsgruppene og for ansatte i Stortingets administrasjon, er positivt.

Her ligger det store muligheter til tidlig involvering i en opplyst debatt om et samarbeid som griper mer og mer inn i innenrikspolitiske saker, som også saksordføreren sa så tydelig fra om, og som jeg støtter.

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:42:49]: Til behandling i dag har vi en enstemmig innstilling fra utenrikskomiteen. Den er nok et håndfast bevis på at EØS-avtalen har vist seg mer robust og tjenlig enn de fleste trodde da EØS-samarbeidet første gang ble vedtatt i Stortinget. Og nå tar vi nye initiativ for å forbedre arbeidet med EØS-saker ytterligere.

La meg framheve tre hovedpunkter som partiene er enige om. Det gjelder både virkelighetsforståelse og virkemidler.

For det første: En enstemmig komite mener det er mulig å øke norsk innflytelse på utviklingen av nytt regelverk innen rammen av EØS-avtalen, og går inn for en rekke tiltak for å oppnå det.

For det andre: En enstemmig komite mener det er mulig å styrke Stortingets deltakelse i den norske beslutningsprosessen, og åpner for reformer som ytterligere vil demokratisere EØS-avtalen.

For det tredje: En enstemmig utenrikskomite mener det er rom for større åpenhet om Stortingets behandling av EØS-saker, og har samlet seg om tiltak for å oppnå det.

Vi har med andre ord samlet oss om virkemidler for å oppnå tre hovedmål: for det første sterkere norsk innflytelse, for det andre større folkevalgt deltakelse og for det tredje større åpenhet. Dette er reformer som vil forbedre måten EØS-avtalen fungerer på i praksis. Det vil styrke EØS-avtalen. Og det hilser naturlig nok Kristelig Folkeparti velkommen.

For min del vil jeg gjerne framheve ett aspekt som gjør denne innstillingen interessant i et større perspektiv. Det er demokratiseringsaspektet. Innstillingen gjennomsyres av et ønske om å styrke de folkevalgtes medvirkning og deltakelse i beslutningsprosessene. Det er viktig. På sett og vis er det et motstøt mot tunge trender i tiden, tendenser som to norske maktutredninger har pekt på.

Den første maktutredningen, som kom i 1981, fokuserte på forvaltningens utøvelse av makt på bekostning av Stortinget. Den siste maktutredningen, som kom i 2003, rettet søkelyset mot domstolens og andre rettslige organers økte makt på bekostning av de folkevalgtes makt. Makt- og demokratiutredningen brukte begrepet «rettsliggjøring» om det forhold som tidligere lå innenfor de folkevalgtes kompetanseområde, men som ble flyttet over til rettslige organer, slik at det politiske organets makt tilsvarende ble begrenset. Særlig pekte maktutredningene på at internasjonaliseringen av rettsmaterialet har redusert de folkevalgtes rolle. EU er et eksempel på det, EØS er et eksempel på det, og WTO er – og kan i økende grad bli – et eksempel på det.

I et slikt perspektiv ser jeg flere av innstillingens forslag som viktige bidrag til å vitalisere og forsterke Stortingets rolle i en stadig mer internasjonalt verden. Ikke minst derfor verdsetter jeg at utenrikskomiteen viste vilje og evne til å skape enighet om den innstillingen vi i dag behandler. Det er godt å kunne stå på denne talerstolen og snakke om hva vi er enige om, særlig på en dag da aktiviteten i rommet bak oss fokuserer på hva vi er uenige om. For i et slikt større perspektiv ser vi klarere den politiske og demokratiske betydningen av de praktiske reformer som vi nå legger opp til i håndteringen av EØS-sakene på norsk side.

Det er en usedvanlig lang liste over tiltak som vi i denne innstillingen anbefaler gjennomført. Mange er nevnt allerede i debatten. La meg framheve noe av det Kristelig Folkeparti legger vekt på:

- Vi må bruke mulighetene til økt innflytelse og tidlig påvirkning. Det krever tidligere avklaring av norske standpunkter. Derfor bør Regjeringen tidligst mulig konsultere Stortinget.
- Som ledd i en slik tidlig avklaring støtter komiteen forslaget om at det skal gis halvårslige redegjørelser om EU/EØS-saker i åpent storting.
- Også de faste komiteene på Stortinget bør trekkes tidlig inn i saksbehandlingen. De bør informeres på en bedre måte om saker under utvikling, og komiteene bør få en initiativrett, slik at de selv bedre kan følge opp EØS-saker på sine saksområder.
- EØS-utvalget beholdes, men referatene fra utvalgets møter bør gjøres offentlig tilgjengelig umiddelbart, med unntak av de deler som må holdes hemmelig av forhandlingshensyn e.l.
- Stortinget bør bedre utnytte mulighetene til informasjon og påvirkning gjennom ulike kontaktnett i EU-parlamentet, i tillegg til den parlamentarikerkontakten som EØS-avtalen formelt hjemler.
- Lobbyvirksomhet spiller en betydelig rolle i EU-systemet, og komiteen vektlegger det potensialet for økt påvirkning som ligger i et mer aktivt samspill mellom norske offentlige og private aktører.
- Stortinget bør også styrke sin egen selvstendige utredningskapasitet og informasjonstjeneste om EØS-saker.

I sum er de reformer vi nå går inn for, betydelige, og det er ingen tvil om at det er behov for forbedringer. Personlig har jeg fra regjeringssposisjon i mange år og nå det siste halvannet året i Stortinget sett det som ganske viktig å bidra til det. Det kan trygt kalles et understatement når jeg sier at det er fra stortingssiden jeg har erfart at behovet for reformer er størst. Stortingets medvirkning i disse sakene er i veldig mange tilfeller svært begrenset og svært lite verdt. Det er det vårt ansvar som folkevalgte å gjøre noe med, og jeg er glad for å kunne bidra til det gjennom denne innstillingen.

Jeg er også glad for at partiene i arbeidet med dagens innstilling evnet å la uenighet om EU-tilknytningen ligge, og slik lyktes i å skape en fokusert og samlet innstilling om hvordan vi på norsk side kan forbedre behandlingen av EU og EØS-relaterte saker. Det er på sin plass når ko-

miteen innleder sine felles merknader med å konstatere at Regjeringen i meldingen presiserer at dette ikke er en stortingsmelding om tilknytningsformer til Den europeiske union, men en melding om forbedringer av arbeidet med EØS-saker, og en gjennomgang av erfaringene med Schengensamarbeidet.

Om det lyktes oss å holde fokus i innstillingen, er det kanskje ikke like lett for alle å gjøre det her i stortingssalen, skjønt debatten så langt har vel vært greit håndtert i så måte. I stedet for å sikre framdriften langs de solide skinene som ble lagt i innstillingen, vil det fort bli en avsporing av debatten hvis man gjør det til et spørsmål om tilknytningsform i denne omgang.

EØS-avtalen har siden midten av 1990-årene utgjort hovedplattformen for Norges samarbeid med Den europeiske union. Siden den gang har vi hatt regjeringer med skiftende sammensetning. Men felles for dem alle er at de har funnet at EØS-avtalen har tjent Norge vel. Derfor baserte Arbeiderpartiets regjering seg på den, derfor bygde sentrumsregjeringen på den, derfor bygde Samarbeidsregjeringen på den, og derfor bygger dagens regjering Norges forhold til EU på denne samarbeidsplattformen.

Innad i disse regjeringene har det vært ulike førstepreferanser – noen har foretrukket en handelsavtale, noen EU-medlemskap, og andre har foretrukket EØS-avtalen. Kort sagt: nært samarbeid, men ikke unionsmedlemskap. Det har også blitt den samlede løsningen innad i alle de tre koalisjonsregjeringene vi har sett siden 1997, og det har gjennom en årrekke fungert som en samlede nasjonal løsning. Som ett av de partiene som har EØS-avtalen som sitt førstevalg, må jeg si at det konstaterer jeg med stor tilfredshet. Det betyr ikke at EØS-avtalen er uproblematisk i alle sine funksjonsmåter for Norge. Innstillingen er klar på erkjennelsen av at det er rom for forbedringer i måten vi lever opp til den avtalen på, og måten vi forvalter våre muligheter på. Men jeg er, som sagt, tilfreds med at et samlet storting på dette punkt går inn for å gjøre en god ordning enda bedre.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [11:51:01]: Med St.meld. nr. 23 for 2005-2006 har vi fått lagt fram et veldig viktig dokument, som handler om deltakelse, åpenhet og demokratisering på et meget viktig arbeidsfelt. Jeg registrerte at saksordføreren så vidt var innovent om muligheten for å ta opp en debatt om EU-tilknytning. Det skal ikke jeg. Jeg skal holde meg til det saken gjelder.

En aktiv europapolitikk som det jobbes med her, er et bevis på at vi er kommet til et veiskille når det gjelder norsk europapolitikk. I stedet for å ha en passiv tilpasning til direktiver og rettsakter vil Norge få muligheter for å ta initiativ til å utfordre EU og til å fylle et politisk handlingsrom som vi lenge har latt stå tomt.

Senterpartiet er grunnleggende opptatt av et levende demokrati, av åpne debatter, og av at de folkevalgte skal styre landet på alle nivå. Det er de folkevalgte som skal stilles til ansvar for de beslutninger som tas. Jeg mener at med den innstillingen som utenrikskomiteen enstemmig har kommet fram til, og som er lagt fram for Stortinget,

(Samuelson)

har vi kommet et langt steg framover når det gjelder et mer levende folkestyre.

Senterpartiet er nok et konservativt parti når det gjelder styreform og politikk som svekker folkestyret, men vi søker å være et foregangsparti når det gjelder tilpasninger som kan styrke det samme folkestyret. Med Stortingets vedtak om større åpenhet og initiativrett for komiteene i EØS-saker mener vi at vi har foretatt et slikt steg i retning av en modernisering. Det er et steg i retning av at Stortinget tar mer ansvar og legger flere føringer der det kreves avveininger mellom suverenitetsavgivelse i saker som må løses globalt, og de nasjonale forpliktelsene og utfordringene som må løses lokalt. Norge skal og vil ha en selvstendig stemme i verden.

Med den globale kapitals behov for stadig ekspansjon og økende avkastning har vi fått EU og EUs Lisboa-strategi, som har som mål å gjøre EU konkurransedyktig på det internasjonale marked. EU utvider stadig hva som anses for å være marked, inn på tradisjonelle innenrikspolitiske tema. Vi merker dette når det gjelder EUs politikk overfor Norge i forbindelse med EØS-avtalen. Det krever en aktiv og folkelig forankret politikk, der Norge skal bevare politisk handlingsrom for nasjonsbygging og en selvstendig stemme i globale tema.

Jeg mener at Regjeringen følger opp det den har lovet. Vi har fått tilbake et av våre viktigste distriktspolitiske virkemidler, den differensierte arbeidsgiveravgiften. Regjeringen legger opp til at hjemfallsretten skal beholdes. Det ser ut til at vi får gjennomslag for det. Og vi tar oss god tid til å vurdere EUs tjenstedirektiv, slik at vi kan sikre oss at vi har nødvendige virkemidler for et verdig og inkluderende arbeidsliv, mot sosial dumping, samtidig som vi skal sikre forbrukernes rettigheter i et mer globalt marked.

Senterpartiet merker seg gjennomgangen av Schengensamarbeidet. Det er likevel fra vår side grunn til å påpeke at dette arbeidet må gjøres noe mer grundig i samarbeid med de relevante fagkomiteer, og i tråd med hva vi er blitt enige om ved behandlingen av denne meldingen.

Med Regjeringens nye europapolitikk og innstillingen fra utenrikskomiteen i dag vil vi på en langt mer aktiv måte være i stand til å legge tydelige føringer i prosessen. La oss se over til nabolandet Sverige, som er innenfor EU. I Sverige har det vært en modernisering av Riksdagens arbeidsmetoder allerede. Riksdagen skal gis «insyn, innflytande och kontroll» over regjeringens politikk i EUs ministerråd. Regjeringen kan ikke delta i de ulike ministerrådskonstellasjoner uten forutgående samråd med Riksdagen. I dette samarbeidet skal regjeringen orientere om status for de aktuelle spørsmål, om mulige konsekvenser for Sverige, om øvrige EU-lands posisjoner samt søke støtte for de preliminare svenske posisjoner og forslag til forhandlingsstrategi. Det kreves formelt sett «mycket starka skäl» for at regjeringen skal avvike fra det de facto-mandatet den mottar fra EU-nemnden.

Mer enn noen gang trengs et aktivt og mer politisk førende storting og åpenhet om de politiske valgene som gjøres. Til nå har arbeidsformene i Stortinget ikke vært

gode nok. Det er derfor gledelig for Senterpartiet at vi har et samlet storting som ønsker at Norges EØS-politikk skal ha større grad av åpenhet, og at det skal være tydeligere føringer fra de folkevalgte. Stortinget skal nå få mer ansvar i EØS-politikken. Da kan de som valgte oss inn på Stortinget, også i større grad stille krav til oss når det gjelder ansvar. For Senterpartiet er dette bare et første skritt i retning av et mer moderne folkestyre.

Gjennom denne behandlingen og de vedtak vi gjør, vil Det norske storting ta et tydeligere ansvar for de utfordringene som dagens EU-tilknytning gir, og som er en konsekvens av globaliseringen som vi er inne i. Tiden for et nytt demokrati er på vei.

Senterpartiet er overbevist om at velgerne vil holde sine folkevalgte ansvarlige for politikken de fører. Mer åpenhet i Stortinget om EØS-saker og mer ansvar i utenrikspolitikken vil bidra til det. Vi trenger at de folkevalgte styrer. Vi trenger en åpen debatt.

Jeg vil avslutningsvis gi honnør for det arbeidet som er gjort i komiteen, og for at vi fikk en samlet komite. Senterpartiet slutter seg til komiteens innstilling.

G u n n O l s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Anne Margrethe Larsen (V) [12:00:01]: Vi lever i en tid med store endringer på den internasjonale scene. Sett fra et norsk ståsted utgjør EU en viktig del av dette bildet. Hvilken vei EU skal ta i framtiden, vil være av stor betydning for Norge.

EUs uavklarte stilling, både til seg selv og til omverdenen, ble satt på spissen i og med at arbeidet med en ny grunnlov strandet i 2005. Da sa først Frankrike og deretter Nederland nei til en framsatt grunnlov i forbindelse med folkeavstemninger. Etter en lengre og mye omtalt tenkepause er arbeidet med en ny grunnlov nå kommet i gang igjen.

Tysklands forbundskansler Angela Merkel har påtatt seg oppgaven med å få arbeidet med grunnloven på skinner igjen. Hun står utvilsomt overfor en svært vanskelig oppgave, da hun må forene sterkt ulike syn og interesser i EU. Målet er å få en ny grunnlov vedtatt i hele unionen før valgene av nytt EU-parlament og ny kommisjon i 2009.

Sentrale spørsmål er om EU skal utvikle seg i en føderal og overstatlig retning, eller om samarbeidet skal bli et frihandelsområde med et mellomstatlig politisk samarbeid. Eller skal vi få et EU med ulike hastigheter – eller kanskje et «EU à la carte» – hvor medlemslandene kan inngå forpliktende samarbeid på områder de selv velger? I tillegg har vi spørsmål om maktfordeling mellom små og store medlemsland.

Hvordan EU velger å organisere seg, vil i stor grad sette sitt preg på det framtidige Europa, ikke minst når det gjelder å fullføre arbeidet med å knytte sammen Vest- og Øst-Europa. Uansett hvilken tilknytningsform Norge har til EU, vil EUs framtidige innretning kreve en rekke tilpasninger fra vår side, og ikke minst påvirke hva slags forbindelser vi skal ha med våre nærområder i Europa.

Ikke bare EUs indre forhold, men også eksterne relasjoner vil spille en viktig rolle for oss. Jeg tenker først og fremst på hva slags utenrikspolitisk aktør EU skal bli i framtiden, noe EUs nye grunnlov må ta stilling til. Ser vi for oss et stort knippe land med ulike agendaer, eller vil de 27 medlemslandene klare å opptre koordinert med ett ansikt utad? Dette vil kunne gi EU stor internasjonal tyngde og innflytelse.

Jeg har valgt å innlede med disse overordnede spørsmålene for å understreke at EUs videre utvikling, med hensyn til både indre forhold og ytre relasjoner, vil være av stor betydning for Norge. Da det er usikkerhet knyttet til hvilken vei EU vil gå, mener jeg det er viktig med en løpende debatt om vårt forhold til EU.

Venstre ønsker her en bred, åpen og folkelig debatt. Vi ønsker bl.a. å belyse hvilke muligheter og hvilke begrensninger EUs videre utvikling gir oss, og hvordan vi kan inngå nye partnerskap med EU, bl.a. med hensyn til energi, og i nordområdene.

Sett i et slikt lys virker Regjeringens europamelding svært begrenset i sitt perspektiv. Meldingen er i realiteten en handlingsplan som forklarer hvordan Regjeringen mer effektivt skal arbeide med EØS-saker. Andre saksfelt, som Schengensamarbeidet og sikkerhetspolitikk, gis en kort omtale.

Regjeringen skal ha honnør for å dele sin EØS-handlingsplan med Stortinget. Jeg synes imidlertid det glimrer med sitt fravær når det gjelder å belyse de viktige og store utviklingstrekkene som er knyttet til EU. De vil i langt større grad kunne bestemme hvilken uttelling vi skal få av EØS-avtalen og vårt samarbeid med EU generelt, enn om vi på norsk side blir enda litt flinkere til å håndtere EØS-saker.

Jeg har lyst til å nevne at da Norge fikk lov til å gjennomføre et system med geografisk differensiert arbeidsgiveravgift, skyldtes det neppe norsk innflytelse i Brussel, men at det nye EU-landet Slovenia – med to millioner innbyggere – ønsket dette.

Den rød-grønne regjeringen skapte forventninger da den i Soria Moria-erklæringen varslet at den ville føre en «offensiv» europapolitikk. I europameldingen framhever Regjeringen at den er «ambisiøs» i europapolitikken. Jeg mener at disse forventningene ikke helt innfris med meldingen.

Alle norske regjeringer har siden EØS-avtalen trådte i kraft, hatt som mål å bruke mulighetene som avtalen gir, på best mulig effektiv måte. For den rød-grønne regjeringen er det fornuftig å videreføre en slik linje, og den skal ha honnør for å ta nye grep som utvilsomt vil effektivisere behandlingen av EØS-saker i regjeringsapparatet, spesielt når det gjelder å gripe fatt i aktuelle saker på et tidligst mulig tidspunkt for å kunne øve mest mulig innflytelse på dem.

Det er imidlertid et langt skritt herfra og over til retorikken som forespeiler en «offensiv» og «ambisiøs» europapolitikk. Med en innbitt EU-motstander som koalisjonspartner ville det egentlig vært svært oppsiktsvekkende om Regjeringen hadde klart å forsvare bruken av disse ordene.

En positiv effekt av meldingen er at den har innledet en prosess hvor også Stortinget ser på sin behandling av EØS-saker. Jeg har i dette arbeidet vært fokusert på konkrete tiltak som fremmer økt åpenhet, informasjon om EØS-saker på et tidligst mulig tidspunkt, og å skille ut viktige og prinsipielle saker som krever en grundig politisk behandling i Stortinget. I tillegg bør Regjeringen løpende tilkjenne sine EØS-prioriteringer overfor Stortinget.

EØS-virkeligheten for mange norske politikere er at de regelmessig får seg forelagt en bunke med EØS-saker med en omfattende saksdokumentasjon. Denne er for det meste av teknisk og byråkratisk karakter, noe som gjør det uoverkommelig for de fleste å komme seg gjennom bunken. Det er dermed gått en viss automatikk i behandlingen av EØS-saker. Resultatet er at en lang rekke direktiver blir innlemmet i norske lover og forskrifter uten noen reell politisk behandling. I enkelte tilfeller kan ansvarlige politikere på denne måten unnlate å ta ansvar for de saker de støtter, men som de ikke ønsker å ta det politiske ansvaret for.

Dette stiller vårt folkestyre overfor store og nye utfordringer. Det har lenge vært vanlig å peke på EU når det gjelder å ha et demokratisk underskudd, men dette rammer også oss selv. Venstre har derfor gått inn for de nye tiltak som vil gjøre EØS-arbeidet mer åpent og tilgjengelig, og som styrker muligheten for medinnflytelse.

Alle som berøres av nytt EØS-regelverk, bør i utgangspunktet ha anledning til å gjøre sine synspunkter gjeldende – også de med små økonomiske ressurser. Flest mulig bør delta i debatter om viktige EØS-saker. Saker av stor viktighet og prinsipiell betydning bør løftes opp og debatteres i denne sal i Stortinget.

Videre bør informasjonen som Regjeringen forelegger Stortinget om EØS-saker, være tilrettelagt slik at man raskt finner fram til de overordnede politiske og prinsipielle aspektene. Vi bør ikke lenger overøses med teknisk saksinformasjon. Den bør tas hånd om av rette faginstans.

Jeg ser fram til at fagkomiteene i Stortinget skal involveres mer aktivt i EØS-saker, bl.a. gjennom å få initiativrett og ved at Stortingets egen utredningskapasitet på EØS-saker skal forsterkes.

Jeg vil også peke på betydningen av at informasjon om EØS-saker bør komme til Stortinget på et tidligst mulig tidspunkt. Det vil da være mulig å føre en meningsfull debatt om disse før politikuttformingen i Brussel er ferdig. Senere i prosessen, når rettsaktene er i ferd med å bli ferdigstilt, er det i de fleste tilfeller for sent å ha noen innvirkning på dem. Venstre er derfor enig i at Regjeringens uteapparat i større grad må rettes inn mot å fange opp viktige saker på et tidlig tidspunkt.

I tillegg bør Stortinget ha en egen tilstedeværelse i Brussel, med en utsending på tjenestemanns nivå i tilknytning til Europaparlamentet, tilsvarende utsendinger fra andre nordiske lands parlamenter. Vedkommende bør ha som hovedoppgave å varsle Stortinget om viktige saker som kan komme.

Til slutt vil jeg understreke betydningen av at partiene på Stortinget har klart å lage en felles innstilling til denne

meldingen. Det viser at det er bred enighet om EØS-avtalen. Dette understreker mitt poeng, at Regjeringens europamelding langt på vei bygger på europapolitikken ført av tidligere regjeringer.

Enighet og kontinuitet er en viktig forutsetning for å få størst mulig uttelling for EØS-avtalen.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:10:05]:

Jeg vil slutte meg til dem som berømmer saksordføreren og komiteen for en viktig innstilling. På en dag som denne kan det for Regjeringen være grunn til å forholde seg til spørsmålsstillinger som vi normalt er veldig varsomme med å gå inn i, nemlig hvordan Stortinget organiserer sitt arbeid. Men jeg er veldig tilfreds med at denne meldingen har utløst den grad av diskusjon og refleksjon i Stortinget som vi her ser resultatet av, med veldig mange konkrete og viktige forslag som vi hilser velkommen.

Det var en målsetting for Regjeringen med europameldingen å stimulere til en slik diskusjon. Jeg har opplevd at det har vært en stemning i EØS-komiteen i de møtene som har vært der, og jeg mener at det er av betydning at komiteen har evne til å legge fram en samlet innstilling, og slik sett ikke la primærsyn på norsk medlemskap i EU overskygge. Jeg mener det er viktig for norsk europadebatt i den tiden vi er inne i nå, at vi faktisk har mulighet for å diskutere ulike europapolitiske spørsmål uten automatisk å sette det inn i en ja- eller nei-kontekst. Det har vi drevet med lenge i dette landet. Det er en viktig dimensjon, men det kan ikke være den eneste.

Da vi la fram meldingen, la vi innledningsvis vekt på å understreke hva dette var, og hva det ikke var. Det har noen av talerne foran meg pekt på, også representanten Larsen. Jeg vil jo si at vi var veldig eksplisitte på at dette ikke var en melding om Europas bredere utviklingstrekk, eller Norges tilknytningsform til EU. Det var et forsøk på å fokusere på arbeidet med EØS-saker, og jeg er glad for at det har avstedkommet så mange grundige refleksjoner. Jeg er derfor enig i representanten Bjørnstads oppsummering, at vi her har et felles grunnlag for en mer offensiv europapolitikk. Når jeg skal kommentere det, vil jeg samtidig også si at vi må ha et realistisk utgangspunkt for hva det er. Det kan føres debatter om vår diskusjon om rettsakter, som nærmest gir et skinninntrykk av at vi er medlem, og at vi skal ha en realitetsvurdering av saker som om vi skulle ta avstemning i neste uke, slik som svensker og dansker – i Norden – gjør. Vi er jo ikke der. Det kan man da beklage eller ønske til lykke, litt avhengig av hvor man står. Men jeg mener det er viktig at vi nå tenker igjennom at måten vi organiserer dette arbeidet på, egentlig er noe som bare vi må utvikle, for det finnes ikke noen rollemodeller i andre land. Det er bare vi som er EØS-land på den måten vi er. Vi kan hente inspirasjon fra andre medlemsland, men det er altså noe spesielt som ligger til grunn for det vi representerer.

Handlingsplanen er starten, og ikke slutten på en prosess. Nå er det opp til oss alle å få dette til å virke i et samspill mellom regjering og storting. Sentralt står målsettingen om åpenhet og dialog. Vi hadde det nasjonale europaforum i november i fjor, som gav muligheten til

debatt om aktuelle spørsmål. Og det ser jeg fram til å fortsette med.

Jeg er enig i komiteens vektlegging av at den demokratiske forankring av prosessen må styrkes. Det er sentralt i vår oppfølging av meldingen, og det handler om møter med og engasjement for det brede norske politiske og sivile samfunn. Vi ønsker at politikken skal bli mer synlig og tilgjengelig. Derfor skal vi årlig utarbeide en rapport med oversikt over aktiviteten. Vi arbeider nå med den første rapporten, som vil bli lagt ut på den såkalte europaportalen i løpet av våren. De halvårlige arbeidsprogrammene for EØS – justis- og innenriksaker samt felles utenriks- og sikkerhetspolitikk – følges aktivt opp overfor våre utenriksstasjoner og EU-delegasjonen, og vi er nå i ferd med å oppdatere arbeidsprogrammene etter at kommisjonen og rådet la fram sine programmer like før jul. Disse vil bli lagt ut på portalen i løpet av kort tid.

Så deler jeg fullt ut ønsket, som framkommer i innstillingen, om at Stortinget også skal ha tilgang til denne informasjonen. Vi skal vurdere nærmere hvilke samfunnsaktører som skal involveres i arbeidet med utformingen av disse programmene.

La meg også minne om at vi har hatt en vurdering av Schengen i meldingen, slik det ble varslet i Soria Moria-erklæringen. Gjennomgangen viser at berørte norske myndigheter opplever Schengensamarbeidet og våre øvrige avtaler på justis- og innenriksfeltet som praktisk viktige i sin hverdag. Samtidig synliggjorde gjennomgangen et behov for økt koordinering og samordning av forvaltningens arbeid på dette feltet. Og jeg vil understreke: Vi skal hegne om de ordningene vi har, så vi ikke opplever at vi blir skjøvet ut i det som er av beslutningsprosesser. Justisministeren har ledet Schengen-arbeidet i høst. Det er et viktig element i dette samarbeidet at vi får adgang til det. Men det er ikke gitt at ikke det kan komme under press, og det må vi stå imot.

Så gjelder det systematisk arbeid med tidlig varsling av EU/EØS-saker. Der er det viktig at vi er i stand til å velge mellom hva som er viktig, og hva som ikke er viktig, så vi ikke må forholde oss til et vell av saker som ikke nødvendigvis er av politisk betydning. Her må vi bruke EØS-utvalget – flere møter om spesielle saker og bredere deltakelse av andre statsråder. I samarbeid med Stortinget skal vi fortsette denne praksisen. Så håper vi å få en dagsorden som reflekterer utvalgets ønske om å kunne involveres på et tidlig stadium gjennom grundig redegjørelse om forslag til regelverk, deltakelse i programmer og byråer, ESA-saker og saker for EFTA-domstolen og EF-domstolen.

Det er veldig positivt at Stortinget ønsker å trekke fagkomiteene tettere inn i arbeidet med EU/EØS-saker – det vil jeg ha sagt. Jeg tror redegjørelser som gis i EØS-utvalget, er mer nyttig enn f.eks. stortingsmeldinger, som ofte vil framstå som statiske og ressurskrevende i forhold til den utvikling som vil ligge i sakene, og som ikke vil gi representantene mulighet til dialog på et tidlig stadium.

Vi vil legge opp til en endring i inndelingen av antallet rettsakter på kommentert liste. Dette er teknisk, men det er altså i tråd med det som ligger i innstillingen.

Jeg er positiv til forslaget om å holde halvårlige redegjørelser om EU/ EØS-saker. Vi får håpe at det vil finne sin form.

Det er positivt at Stortinget engasjerer seg tettere med Europaparlamentet – det er en viktig kanal. Jeg tror kanskje det er den institusjonen i EU-systemet vi har brukt minst tid og systematikk på, og hvor vi kan få mest igjen om vi gjør et kraftløft der.

Utvidelsen av EU og de konsekvensene det får for EØS, har vært nevnt. Som jeg sa kort i min redegjørelse tidligere i dag, skal vi slutføre de forhandlingene snarlig. Norge skal ta sitt ansvar solidarisk i Europa. Vi skal bidra til Romanias og Bulgarias inkludering. Det skal ikke være forskjellsbehandling mellom de to landene og de andre ti som er kommet inn. Men, som det ble sagt fra saksordføreren, vi kan heller ikke akseptere at det er et slags diktat, at det er to streker under den pengesummen EU kommer med. Det er flere måter å vurdere det på. Men senest for to dager siden hadde jeg en diskusjon med min bulgarske kollega, og jeg tror vi skal finne en ordening på dette.

Til sist: Det blir viktig at vi i denne sal finner rom for debatter om Europas utvikling. I min redegjørelse i dag vektla jeg at vi ikke gikk inn på det der, fordi vi skulle ha denne debatten. Men jeg føler et sterkt behov for ved neste korsvei å komme tilbake og gå dypere inn i det. Utvidelsen av EU er etter mitt syn kanskje EUs absolutt viktigste bidrag til Europas stabilisering, ordening og demokrati. Jeg tror ikke vi kan overvurdere betydningen EU kan komme til å få på Balkan når det gjelder potensielle nye medlemsland, Serbias integrasjon, Kosovo – og selvfølgelig når det gjelder perspektivet i forhold til Tyrkia. Så det å gå i dybden av hva dette EU skal bli – det EU som altså etter min vurdering ikke valgte fordypning langs de linjene de hadde i 94-paradigmet med Maastricht og en stadig sterkere politisk union, men som mer har slått inn på en vei som etter mitt syn gjør at den type utvidelse er lite realistisk – er desto viktigere for Europas utvikling.

Vi må diskutere forholdet til Europa i nord. Samarbeidet med europeiske land i nordområdestrategien står sentralt. De nordiske og de europeiske landene er våre viktigste partnere. Her vil jeg trekke fram at jeg ser veldig positivt på det tette forholdet vi har til våre nordiske naboer, Sverige, Finland og Danmark. Jeg opplever at de opprettholder en årvåkenhet for våre syn. De melder sine interesser, og de kan være tøffe for oss i noen forhandlinger, men når det gjelder de overordnede politiske synene i vår del av Europa, er det viktig at vi holder det nordiske ved like.

Jeg setter pris på at den nye svenske regjeringen har vist så stor interesse for det som skjer i nord. Det er positivt. Vi trenger å ha Sveriges erfaring og kunnskap med oss. Vi har et havperspektiv på nordområdene, Sverige og Finland har et innlandsperspektiv, men det er ikke langt mellom innland og kyst, så vi har ambisjoner om å trappe opp samarbeidet med Sverige og Finland om nordområdesammenhengen. Det har også noe å si med vårt forhold til Russland.

Så det er mange spørsmål å ta videre her. Jeg håper at vi nå gjennom denne meldingen og innstillingen får struk-

turert og styrket EØS-arbeidet – det er viktig – og at vi også finner rom for de viktige europeiske diskusjonene, for det er dette kontinentet vi tilhører.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Siv Jensen (FrP) [12:19:53]: I den redegjørelsen som utenriksministeren holdt tidligere i dag, nevnte han i en bisetning den felles henvendelsen som er kommet fra de fire opposisjonspartiene om å få en redegjørelse om tjenestedirektivet. Jeg skal prøve å sitere utenriksministeren korrekt. Han sa at man skulle komme tilbake til Stortinget på «egnet måte». Nå er det jo samtidig slik at Regjeringen ved flere korsveier har gitt uttrykk for åpenhet og dialog med Stortinget, og når de fire parlamentariske lederne for opposisjonen ber om en slik redegjørelse, er det ikke da naturlig at man får det?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:20:41]: Jeg tror det var i en hovedsetning jeg nevnte det.

Det jeg forsøkte å meddele, var at vi har merket oss den henvendelsen, som selvfølgelig blir tatt på største alvor. Statsministeren ønsket at jeg brukte denne redegjørelsen for å si fra om at vi har mottatt den, og at fristen for høringsuttalelsene går ut 22. februar. Så vil vi selvfølgelig komme tilbake med et grundig svar på den henvendelsen, som vil bli tatt på største alvor.

Erna Solberg (H) [12:21:12]: Akkurat dette spørsmålet berører kanskje litt av kjernen i hele innstillingen, nemlig hvis vi skal ha større kraft når det gjelder påvirkningsmuligheter overfor EU, må vi være i stand til å fatte beslutninger og ha dialog på et tidlig tidspunkt. For oss er det et problem at Regjeringen – med all den ekspertisen den har – ikke har kunnet fortelle oss om det betyr noe for norsk lovverk, det EU-tjenestedirektivet som har ligget fremme i over to måneder nå. Jeg tror ikke det blir noe fart på EU-påvirkningsarbeidet hvis vi skal ha så lang behandlingstid på saker som har vært løpende behandlet, og som det burde være mulig å informere Stortinget om på et tidligere tidspunkt.

Litt av kjernen i denne innstillingen er at det ikke blir noe mer åpenhet, bedre EU-debatt eller annet hvis Regjeringen ikke på et tidlig tidspunkt kan komme med sine synspunkter på saker. Da vil hele det arbeidet vi har forsøkt å gjøre her, falle i fisk, for da vil hele det norske mandatet til dem som skal påvirke, faktisk falle sammen.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:22:31]: Jeg merker meg dette.

Jeg vil jo si at tiden for påvirkning på tjenestedirektivet er forbi – det er vedtatt. Regjeringen representanten Solberg representerte, drev sin påvirkning skriftlig, muntlig og politisk, og regjeringen jeg representerer, har drevet vår. Jeg opplever at vi her har hatt debatter og orienteringer i Stortinget – vi kan diskutere om det kunne vært bedre – som har gjort det mulig for oss å holde oss innenfor fristene. Nå ligger direktivet der.

Det vi var opptatt av, gitt at det var et stort engasjement rundt det, var å få resultatene ut på høring. Så har vi følt at det for Regjeringen å begynne å gi bestemte uttalelser og tolkninger om det som ligger der mens sentrale samfunnsaktører har dette til vurdering, ikke er naturlig. Men fristen er 22. februar. Så må vi oppsummere uttalelsene, og komme med vår vurdering av dem. Når det så gjelder påvirkning av EU, vil det komme når sekundærlovgivningen kommer. Jeg tror at direktivet i seg selv har begrenset betydning. Men det er vedtakelse av andre direktiver *under* som kommer til å få betydning. Der skal vi være til stede.

Dagfinn Høybråten (KrF) [12:23:41]: Jeg blir litt forundret over det utenriksministeren nå svarer på spørsmålet fra representanten Siv Jensen og senere på spørsmålet fra representanten Erna Solberg.

En samlet opposisjon har tatt denne enstemmige innstillingen alvorlig, den er gjennomsyret av den ånd at Stortinget skal involveres mer i EØS-saker. Vi har skrevet et brev til Regjeringen og bedt om en redegjørelse her i salen. Og så kan ikke utenriksministeren på Regjeringens vegne gjøre det klart at Stortinget vil få den redegjørelsen som en samlet opposisjon har bedt om i en helt sentral EØS-sak! Jeg skjønner godt at man vil avvente høringen, men den fristen går ut 22. februar. Jeg forventer at utenriksministeren nå kan bekrefte at snarest mulig etter 22. februar vil Regjeringen komme med en redegjørelse her i Stortinget, slik opposisjonspartiene har bedt om. Det vil være i denne komiteinnstillingens ånd.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:24:42]: Representanten Høybråten skal ikke være i tvil om at Regjeringen handler i tråd – og ånd – med en enstemmig innstilling. Jeg synes han har gjengitt meg på en ganske presis måte når jeg sier at etter at høringsuttalelsene er kommet, vil vi på bakgrunn av det brevet komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

Erna Solberg (H) [12:25:14]: Det er slik at saken har en forhistorie, hvor man kontinuerlig nå i to måneder er blitt bedt om å få en redegjørelse om saken. Jeg skjønner man ikke vil gjøre det før fristen går ut, men det stiller oss overfor et nytt diskusjonstema: Når Regjeringen er så pass handlingslammet på grunn av indre uro, som den da åpenbart er når det gjelder tjenstedirektivet, hvordan sørger vi for en åpen og god nok diskusjon? Og finnes det noen som objektivt kan veilede når det gjelder de rettslige konsekvensene av EU-saker?

Det som er problemet for de fleste nå, er at når ikke Regjeringens apparat, som er det som besitter all kompetanse i dette landet knyttet til juridiske spørsmål, på grunn av politiske problemer i Regjeringen kan gi Stortinget et svar på konsekvensene av tjenstedirektivet, er det heller ingen andre som kan gjøre det. Vi har plassert alle eggene ett sted, og det er i embetsverket. De kontrolleres nå av en regjering som ikke mener å kunne falle ned på noe fordi man egentlig er uenig om spørsmålet om fri bevegelse av tjenester.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:26:24]:

Jeg vil ikke kommentere Erna Solbergs kommentar til Regjeringens indre liv – det må hun ha rett til å hevde. Men det finnes altså flere «egg» enn embetsverket, og det er de «eggene» vi nå forsøker å høre på – for å finne «egget», som er hva vi skal mene her.

Vi har tatt det store engasjementet alvorlig, sendt ut resultatet på høring, gitt en frist som er lang – lengre enn vanlig, tror jeg – og 22. februar kommer svarene inn. Så må vi ta ballen derfra, og da skal vi sørge for at det blir på en åpen og godt kommuniserende måte både overfor Stortinget, de som har avgitt uttalelser og samfunnet for øvrig.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Marit Nybakk (A) [12:27:22]: La meg først si at jeg har stor tillit til at utenriksministeren og Regjeringen kommer tilbake til Stortinget på en skikkelig måte med tjenstedirektivet, som med alle andre EØS/EU-saker.

Det er ulike syn på Norges tilknytning til EU både mellom regjeringspartiene og mellom partiene i opposisjon. Det har også kommet fram her i dag. Det hindrer imidlertid ikke det politiske Norge i å være samstemte i at vi på en helt annen og mer offensiv måte enn tidligere må ivareta norske interesser overfor EU/EØS. Vi må ha en aktiv, tydelig og åpen europapolitikk, slik Regjeringen understreker i stortingsmeldingen. Vi må finne bedre måter å samarbeide med EU på innenfor de rammene som dagens tilknytningsformer gir oss. Det er en tøff utfordring – det vet alle som har prøvd. Mange av oss har sittet i europeiske møter eller på kongresser og følt at vi både er utenfor og mangler stemmerett. Ikke oppfattes vi heller alltid som like interessante. Det er en utfordring.

Men EU treffer ikke bare beslutninger som påvirker oss i den norske hverdagen, enten det gjelder tilsetning i mat og dyrefôr eller unionens grønnbok om energi. Etter den kalde krigens slutt er Norge og våre nordområder, f.eks., ikke lenger NATOs navle, enten vi liker det eller ikke. Vi oppfattes som perifere, fokuseringen er helt andre steder – også sikkerhetspolitisk – dette samtidig som EU selv har utviklet en egen forsvars- og sikkerhetspolitikk. Gjennom Berlin pluss-avtalen har EU og NATO inngått en avtale om styrkebidrag, f.eks.

Vi ser at også EU har opprettet såkalte Battlegroups, og vi har selv valgt å være med i en nordisk gruppe under ledelse av Sverige, som en del av disse såkalte Battlegroups. Vi ser også at vi står i fare for å få en sikkerhetspolitisk dialog over Atlanterhavet som blir ensidig mellom EU og Washington. For oss er det naturligvis viktig å ha «et inntak» også i EU, ikke bare i NATO-sammenheng når det gjelder sikkerhetspolitikk, og det krever en aktiv politikk både bilateralt i de enkelte hovedsteder og overfor EU.

Samtidig er nordområdepolitikken nå vårt fremste strategiske satsingsområde. Her er Norge avhengig av – som også utenriksministeren nevnte – å ha sterke allianser med EU og med europeiske land. I tillegg er selvfølgelig EU-landene Norges viktigste handelspartnere.

Det er viktig for bredden i norske interesser at det er en enstemmig komite som vektlegger både våre muligheter for innflytelse og også en bedre demokratisk forankring av prosessene. Jeg skal ikke gå i detalj om dette. Det har alle talere før meg gjort. Men jeg har lyst til å legge til én ting, for jeg synes det representerer en milepæl i norsk europapolitikk: En enstemmig utenrikskomite mener at EU har spilt en viktig, stabiliserende rolle i Europa gjennom det siste halve århundret. Komiteen sier:

«EU har påvirket og fremmet demokrati i mange tidligere diktaturer, og fortsetter å ha en positiv innvirkning på flere staters demokratiske utvikling gjennom sin utvidelse.»

Uansett hva slags primærstandpunkt det enkelte parti måtte ha til vår tilknytning til EU, representerer utvidelsen av EU med ti nye land i 2004 og ytterligere to nå, kanskje det største solidaritetsløftet i Europa siden Marshallplanen, og er selvfølgelig et viktig bidrag til et fredeligere og mer stabilt Europa. Europa er på nytt blitt ett kontinent, med en egen selvbevissthet, integritet og et sterkt indre samhold. Sammen med NATO-utvidelsen er nå EU-utvidelsen garantisten for en fortsatt utvikling av demokrati, menneskerettigheter og sosial utjamning i det tidligere Øst-Europa.

Incentivet til velferd, menneskerettigheter og folkestyre i stater som etter den kalde krigens slutt kanskje gikk fra en ytterlighet til en annen, er nå tilknytningen til Europa. Veien tilbake til det politiske sentrum, med mangfold og kombinasjon av markedskrefter og velferdsstat, der demokratiet også innebærer styring og utjamning, er det i dag EU-medlemskapet som står som garantist for.

Helt til slutt vil jeg bare understreke at vi her snakker om vårt grannelag. Det er her vi først og fremst skal ivareta interesser, for dette skjer rett utenfor vår stuedør.

S i g v a l d O p p e b ø e n H a n s e n hadde her teke over presidentplassen.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [12:32:58]: Dette er ein historisk dag! Eit samla storting gir i dag si tilslutning til at EØS-relaterte saker skal handsamast langt tidlegare, grundigare og meir ope enn praksis har vore til no. Soria Moria-erklæringa varsla ein meir aktiv europapolitikk. Regjeringa si oppfølging finn vi i St.meld. nr. 23 for 2005-2006.

Alle vi som har påpeika kor underdanig og ukritisk ulike regjeringar har tedd seg overfor EU, fekk i fjor haust god draghjelp av Riksrevisjonen. I ein eigen rapport slo Riksrevisjonen fast at handteringa av EØS-saker i regjeringsapparatet har vore uforsvarleg dårleg. Tre departement vart undersøkte. Konklusjonen var bl.a. at Noreg gjennomgåande har vore for seint ute til å påverka. Det vart òg sagt at departementa hadde for liten kompetanse og dessutan sende «juniorar» til Brussel. Riksrevisjonen peika dessutan på at eksterne aktørar, f.eks. frivillige organisasjonar, i liten grad vart trekte inn og lytta til.

Senterpartiet ser på St.meld. nr. 23 som ein opptur. Vi er opptekne av eit levande demokrati, av opne debattar og

folkevald styring på alle nivå. Sjølv sagt kan innstillinga i dag òg karakteriserast som ein defensiv strategi mot ein avtale vi eigentleg er imot, men vi ser på større openheit og initiativrett i EØS-saker fyrst og fremst som ei tydeleg modernisering av folkestyret vårt. Det er òg ei understreking av det ansvaret Stortinget har i ei globalisert verd. Det krevst avvegingar mellom det å gi frå seg suverenitet i saker som må løysast globalt, og nasjonale plikter og utfordringar som må løysast lokalt. Der skal og vil Noreg ha ei sjølvstendig røyst.

No presenterer Regjeringa ein handlingsplan som skal sikra tydelege og tidlege prioriteringar, god samordning og utnytting av moglegheitene, god gjennomføring og forvaltning av forpliktingane, kompetanselyft, auka openheit og dialog.

Senterpartiet ser på utanrikskomiteen si innstilling som ein ny opptur. Ein samla komite går inn for å reformere sakshandsaminga frå norsk side, òg Stortinget si eiga handsaming av EØS-saker. Vi har over tid hatt eit sterkt engasjement for å få Stortinget tidlegare og tydelegare involvert i EØS-relaterte saker. No meiner ein samla utanrikskomite akkurat det. Eg opplevde det sjølv i førre perioden som frustrerande plutsleg å få ei sak til kommunalkomiteen der Regjeringa alt hadde avklart at eit eller anna direktiv skulle implementerast, jamvel etter ein frist som var i ferd med å gå ut. Å stilla spørsmål ved konsekvensane av norsk implementering var for seint, og det vart vel eigentleg rekna for utilbørleg. Det faste EØS-utvalet hadde vore inne i biletet tidlegare, men det har jo til no vore eit lukka organ.

Frå no skal utanriksministeren gi faste, halvårlege, opne utgreingar for ope storting om utviklinga i EU. Stortinget skal få informasjon om forslag til nye rettsakter, EU-program, grønbøker, kvitbøker og andre viktige initiativ i EU på eit tidlegast mogleg stadium. Rolla til Stortinget sine fagkomitear skal styrkjast. Dei, og ikkje EØS-utvalet, skal handsama saker som naturleg høyrer inn under den einskilde komiteen. Utanrikskomiteen ber jamvel Presidentskapet i Stortinget leggja til rette for at dei faste komiteane på eiga hand skal kunna ta initiativ til over tid å fylgja spesielle EØS- og EU-relaterte saker.

Det er grunn til å gi saksordføraren, Erna Solberg, honnør for hennar innsats med denne innstillinga.

Regjeringa har frå fyrste dag vist ei langt meir offensiv haldning enn den førre til kva ein kan oppnå med tettare dialog med EU. Døme på det er på nytt å innføra differensiert arbeidsgivaravgift og EU-kommisjonen si forståing for heimfallsinstituttet.

Soria-Moria-erklæringa slår fast at Regjeringa ikkje vil søkje om EU-medlemskap. I dag får Regjeringa full støtte for eit opplysende og konstruktivt internasjonalt samarbeid nettopp basert på dagens tilknytning. Men det ligg utfordringar i nær framtid. Tenestedirektivet er ei av dei.

Eg synest utanriksministeren veldig greitt i dag har kvittert ut at når høyringsfristen er ute, kjem Regjeringa tilbake til Stortinget med den saka, og dagens vedtak må jo bety at Stortinget der blir tilbørleg og godt involvert.

Marianne Aasen Agdestein (A) [12:38:28]: Endelig har vi i dag en europadebatt som i mindre grad preges av to motpoler som slår hverandre i hodet med sterkt polariserte argumenter, men som i stedet handler om hvordan Norges europapolitikk best kan ivaretas, uavhengig av syn på medlemskap.

Likevel mener jeg det ligger et paradoks i at vi som nasjon streber etter å koble oss tettest mulig opp til EUs beslutningsprosesser, når landet gjennom to folkeavstemninger har valgt å stille seg utenfor EU politisk – altså er klart nei til innflytelse. Men jeg lar det ligge nå.

Høsten 1994, i forkant av folkeavstemningen, deltok jeg på et seminar om Norge og EU i regi av Institutt for Journalistikk. En embetsmann fra Utenriksdepartementet innledet om Norges forhold til EU, dvs. å leve med EØS-avtalen om det ble et nei. Han uttrykte bekymring for manglende fokus på det demokratiske underskuddet i EØS, og en uro over hvordan vi som demokrati kunne leve med alle direktivene vi måtte implementere, uten formell innflytelse. Det gjorde inntrykk på meg den gangen, og hver dag siden har denne svakheten med EØS blitt stadig tydeligere.

I dag er dette en etablert sannhet, men der ja- og nei-siden har ulike svar.

Arbeidet med å sikre seg så mye innflytelse som mulig i EU, går med denne innstillingen et langt stykke videre. Dette har en enstemmig komitee klart, fordi alle har lagt medlemskaps spørsmålet til side og gjort det vi har en viss tradisjon for i norsk politikk – med unntak av EU-saken – nemlig å tilnærme oss et følsomt politisk område på en litt mer pragmatisk måte.

Styrken i både europameldingen og denne innstillingen ligger i mange konkretiseringer av hva man vil gjøre: halvårlige redegjørelser, at de faste komiteene får en langt viktigere rolle når deres politikkområder er berørt, åpenhet i EØS-utvalget osv. – jeg skal ikke ramse opp alle forslagene. Alt dette er meget bra. I tillegg til det som blir vedtatt med denne innstillingen, håper jeg også det blir en realitet at Stortinget sender en delegasjon til Brussel for å styrke kjennskapen til EU og utvikle et kontaktnett i partigruppene i Europaparlamentet. Det er bra utenrikskomiteen er positiv til dette, men jeg håper altså det blir noe av så fort som mulig.

EU var opprinnelig et utenrikspolitisk verktøy for EUs medlemsland i Europa. I dag er det mange områder som man tradisjonelt har sett på som innenrikspolitikk, som er EU-politikk. Mange av de direktivene vi er så flinke til å implementere, påvirker i høyeste grad det meste i Norge i dag. Skillene mellom innenrikspolitikk og utenrikspolitikk utviskes mer og mer. Da er det farlig å beholde disse merkelappene altfor levende, fordi det forleder oss til å tro at det bare er utenriksminister Jonas Gahr Støre i Regjeringen som må håndtere EU-spørsmål. Men alle kollegene hans er vel så mye EU-ministre som han.

Merkelappene forleder oss også til å tro at det er utenrikskomiteen og EØS-utvalget som har eneansvaret for EU i Stortinget. Men sannheten er at alle komiteene og representantene bør følge mye tettere med i utviklingen i sa-

ker som er viktige for Norge. Og vi bør alle være langt tidligere ute om vi vil ha makt.

Mange trodde og håpet kanskje at man ved et nei i 1994 også sa nei til å forholde seg aktivt til Europa. Noe slikt er utopi. Vi er en del av Europa. EU-politikken påvirker Norge hver dag, og det må vi åpent forholde oss til. Likevel tør jeg påstå at nei-et ble en sovepute for de fleste. Medier, organisasjoner, politikere – kort sagt offentligheten i Norge – forholder seg litt for tilfeldig til Europa. Denne enstemmige innstillingen ønsker å motvirke dette gjennom konkrete forslag, noe som er et langt skritt i riktig retning mot en mer aktiv europapolitikk. Dette er ubetinget bra. Mitt eneste ankepunkt er at vi skulle gjort dette for lenge siden.

Dagfinn Sundsbø (Sp) [12:42:38]: Større åpenhet, mer debatt og sikkert også tydeligere konfliktlinjer – det blir antakelig resultatet av de endringer som følger av Regjeringens ønske om en mer aktiv, tydelig og åpen europapolitikk. Også utenrikskomiteens forslag til endringer i arbeidet med EØS-saker her på huset fører oss i samme retning.

Jeg ser av en del mediekommentarer at man lar seg forbause over den brede enigheten i utenrikskomiteens innstilling om europapolitikken. Komiteen forklarer selv denne enigheten i sin understrekning av at vi nå ikke behandler en melding om tilknytningsform til EU, men om de arbeidsformer vi må utvikle i en situasjon hvor det ikke er aktuelt å drøfte medlemskap. Det er ikke så lenge siden vi fra Høyres side hørte at 2007 skulle bli det året da spørsmålet om medlemskap skulle reises igjen. Jeg leser innstillingen som et klart uttrykk for at det ikke er aktuell politikk lenger. Derfor kan vi samle oss om hvordan EØS-saker skal gis en bredere og mer demokratisk forankring i Regjeringens og Stortingets arbeid.

For Senterpartiet har det lenge vært en ambisjon å styrke EØS-arbeidet. Gjennom Soria Moria-erklæringen har vi pålagt oss å leve med EØS-avtalen, selv om den på flere og flere områder griper uheldig inn i formingen av det norske samfunnet. Vi må likevel erkjenne at i dagens politiske situasjon er EØS-avtalen den tilknytningsform til EU som vi må avfinne oss med å leve med.

Utenriksministeren sa i sitt innlegg at det er viktig at vi innenfor rammene av EØS-avtalen kan skape oss et best mulig rom for påvirkning på de områder i EU som omfattes av avtalen, og at det er viktig at Stortinget kan samle seg om dette, uavhengig av primærstandpunkt i debatten om ønsket tilknytningsform til EU en eller annen gang i framtiden. Det er jeg enig i.

I debatten har også prosessen for vår nasjonale behandling av tjenstedirektivet vært tatt opp i denne sammenheng. Med den understreking av behovet for åpenhet som er uttrykt både fra utenriksministeren og fra Stortingets side, ser jeg fram til at vi etter at den pågående høringsrunden er avsluttet, bruker tid på en grundig debatt omkring de konsekvensene direktivets ulike elementer vil få for norsk samfunnsliv. Jeg regner med at Regjeringen også har merket seg ønsket om aktivt å medvirke gjennom å gi grunnlag for den debatten.

Regjeringens målsetting er at Norge skal bli bedre til å bruke mulighetene og sikre påvirkning på områder av betydning, heter det i meldingen. Derfor heter det også at Norge skal delta konstruktivt og tydelig i Schengen, i de europeiske byråer, i forskningssammenheng og på den utenrikspolitiske arena. Involvering av fagkomiteene på Stortinget, åpenhet om EØS-utvalgets arbeid og halvårslige debatter etter redegjørelser fra utenriksministeren gir også dette huset en mer offensiv rolle i forvaltningen av EØS-avtalen. Det er nødvendig ut fra den betydning EØS-avtalen har for utviklingen av samfunnet vårt, det er nødvendig for å kunne ha en mer offensiv tilnærming til hvordan eller om vi skal implementere all EØS-relevant lovgiving, og ikke minst er det nødvendig for å kunne ha et offensivt engasjement under EUs arbeid med utvikling av sin politikk som vil falle innunder rammene av EØS og Schengen-avtalen.

Svein Roald Hansen (A) [12:46:18]: Det er sider ved denne innstillingen som gjør at den i ettertid vil kunne betegnes som et tidsskille i norsk europadebatt. Det ene er at den trekker opp en ny måte å behandle EØS-relevante saker på her i Stortinget. Det vil bety at den politiske debatten på mange viktige områder vil måtte omfatte den europeiske samarbeidsdimensjon.

Det at fagkomiteen skal trekkes sterkere og tidligere inn i behandlingen av forslag til nye direktiver og andre sentrale politiske dokumenter fra Kommisjonen, vil bety at vi er nødt til å ha mer av vår oppmerksomhet vendt mot den omfattende politikkutformingen som skjer i EU-samarbeidet. Interessen for denne debatten understreker behovet.

Dette vil f.eks. måtte gjøre slutt på vår noe haltende miljødebatt, som ikke tar opp i seg at 70–80 pst. av ny miljølovgivning de siste ti årene har hatt sitt utspring i Brussel og ikke i Myntgata. Til nå har dette faktum ikke vært gjenspeilet i særlig grad, verken i miljødebatten her i huset eller utenfor.

Det er også en svakhet ved dagens behandlingsform at et så viktig dokument for framtidens energipolitikk i vår verdensdel som Grønnboka om en miljøvennlig og trygg energiforsyning i Europa ikke har vært gjenstand for miljø- og energikomiteens oppmerksomhet.

EU-samarbeidet berører også Norge på nesten alle områder. Vi er med i det indre marked og må akseptere de spilleregler EU-landene blir enige om. Vi er med i Schengen-samarbeidet, og vi er med i en lang rekke samarbeidsprogrammer – som vi slett ikke hadde behøvd å delta i, men som vi gjerne vil delta i, fordi vi ser oss tjent med det – enten det er forskningsprogrammer, utdanningsprogrammer, energiprogrammer eller helseprogrammer.

Det er på høy tid at også Stortinget kobler seg på den malstrøm av politikkutforming som skjer i EU-samarbeidet – rett og slett fordi det stort sett handler om de samme utfordringer som vi står overfor her hjemme. Da kan det være mange gode ideer å hente, også på områder hvor vi som EØS-land ikke trenger å følge det EU-landene enes om. Ett slikt eksempel, som SVs Heidi Sørensen har løftet fram, er jo målsettingen om en viss innblanding av biodiesel i drivstoffet.

Denne innstillingen legger opp til at Stortingets komiteer skal ha langt mer oppmerksomhet rettet mot det som skjer i EU-samarbeidet, enn de har hatt til nå. Det er viktig, også for å bidra til en bredere debatt om de rammer og de muligheter det europeiske samarbeidet gir for vår nasjonale politikkutforming.

Det andre forholdet som bør representere et tidsskille i norsk europadebatt, er at både ja- og nei-partiene her står samlet om at EU-samarbeidet har spilt en viktig, stabiliserende rolle i Europa de siste 50 årene og hatt en positiv innvirkning på flere staters demokratiske utvikling gjennom sin utvidelse.

Et samlet storting erkjenner i denne innstillingen at det er viktig for Norge å delta i de mange delene av EU-samarbeidet som vi er med i, og at det er viktig at vi utnytter de mulighetene vi har innenfor EØS- og Schengen-avtalene til å påvirke beslutningene. Ja, når det gjelder Schengen, beklages det endog at vi settes utenfor deler av politisamarbeidet, fordi det nå integreres i EU og altså er flyttet fra Schengen-rammen. Det er kostnadene ved å ville være med uten å ville være medlem!

Norsk EU-debatt har altfor lenge vært preget av at alt tolkes inn i et ja eller nei til fullverdig norsk medlemskap. Det er blitt en debatt som har splittet. Heretter bør det være mulig å debattere hvordan vårt samarbeid med EU-landene, i det indre marked, i Schengen-avtalene og i alle programmene vi deltar i, kan bidra til å gjøre det lettere også for oss å møte de utfordringene vi står overfor. De fleste av disse utfordringene deler vi med våre europeiske naboer. Og det er det EU-samarbeidet handler om – å bedre kunne møte utfordringene fra globaliseringen, enten det gjelder økonomi eller miljø, pandemier eller grenseoverskridende kriminalitet.

Den viktigste jobben må gjøres i hvert enkelt land, men samarbeidet skal være et bidrag – av og til kanskje et avgjørende bidrag – til å lykkes, til beste for de 500 mill. menneskene som er med i dette viktige og nyskapende samarbeidet.

Det er i denne sal fortsatt ulikt syn på behovet for et fullverdig norsk medlemskap, med to ja-partier og fire nei-partier. Men det er verdifullt at denne innstillingen bygger på erkjennelsen av EU-samarbeidets verdi for en positiv utvikling av Europa.

Det er verdifullt at alle partier står samlet om at Norge må ta utgangspunkt i det faktum at 27 europeiske land har valgt EU som sin form og ramme for samarbeid, når vi har behov for å samarbeide om de utfordringer vi deler med våre naboer. Det er jo dette som er grunnen til at vi i dag er mye mer med i EU-samarbeidet enn vi var da vi sa nei til medlemskap i 1994. Da er det godt for realismen i debatten om hvordan vi best ivaretar våre interesser overfor våre europeiske naboer, at dette faktum erkjennes.

E i r i n F a l d e t hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3 og 4.

(Votering, se side 1897)

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Da skal Stortinget votere i sakene nr. 2–4 på dagens kart.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av Den internasjonale avtale om tropisk tømmer, vedtatt i Genève 27. januar 2006.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

St.meld. nr. 23 (2005-2006) – om gjennomføring av europapolitikken – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget ber Regjeringen avholde halvårlige redegjørelser for Stortinget om viktige EU- og EØS-saker.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

S a k n r . 5

Referat

1. (126) Særskilt ramme for inngåelse av avtale om statlig forsikringsansvar for utstillingen «Egon Shiele» ved Munch-museet. (St.prp. nr. 40 (2006-2007))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.
2. (127) Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller (St.meld. nr. 20 (2006-2007))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.
3. (128) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Elisabeth Aspaker, André Oktay Dahl og Kari Lise Holmberg om å gi hjemmelsgrunnlag til politiet til å gripe inn overfor frembydelse av seksuelle tjenester, organisert tigging mv. (Dokument nr. 8:39 (2006-2007))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
4. (129) Endringer på statsbudsjettet for 2007 under Kunnskapsdepartementet (St.prp. nr. 39 (2006-2007))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37 a før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.01.
